

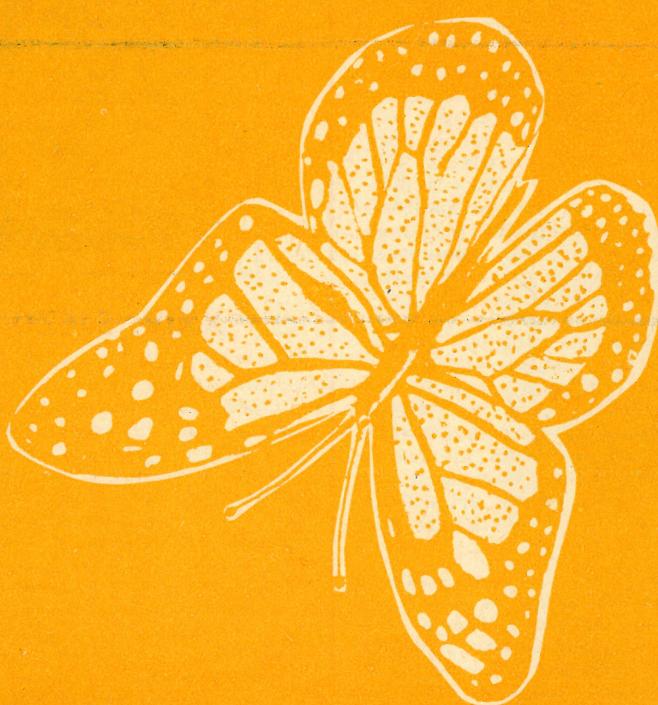
ŽIVOT

KULTURNĚ SOCIÁLNÍ ČASOPIS
SIERPIEŃ • AUGUST • SRPEN Nr 8 1970 CENA 1 ZŁ

MINI-MINI • MINI • NORMAL • MIDI • MAXI:

jak dlouhé sukně se budou nosit — to je problém pro všechny módní tvůrce. Aby byly ženy informovány o možnostech výběru, přinášíme tento snímek.

Po opolskom festivali začala sa široká diskusia o perspektívach poľskej zábavnej budby. Hovorí sa o reformách, ktoré prinesú návrat k vlastným tradiciám, k duchu poľskej piesne, aj v oblasti mládežníckej a kabaretnej piesne.

Na našich snímkach: populárna spevácka skupina Partita, dolu — Maryla Rodowiczová a jej gitaristi.

SPOLUPRÁCE NEZNÁ HRANIC

Po celé délce severní hranice sousedí Východočeský kraj s Polskou lidovou republikou. Z tohoto sousedství vyrostly vztahy, které se neomezují jen na přátelské zdvořilostní návštěvy, nýbrž mají konkrétní politický a ekonomický internacionální charakter, který přináší prospěch na obou stranách. Vzájemné vztahy mezi obyvateli Wroclawského vojvodství a Východočeského kraje se datují již z minulých století, neboť na kladském pomezí neměli lidé k sobě nikdy daleko, až žili na té či oné straně hranice. Avšak intenzivní hospodářská spolupráce začala až po osvobození Polska a Československa od fašismu.

V r. 1959 byla uzavřena dohoda, podle níž přišlo do textilních závodů Východočeského kraje na dva tisíce polských dělnic a tato dohoda byla pak od roku prodlužována a rozšiřována, takže dnes pracuje ve Východočeském kraji v textilních, lesních a jiných závodech několik tisíc polských pracovníků. Z toho pochopitelně vyplynuly společné úkoly v dopravě, kultuře a zdravotnické péči, národní výbory začaly řešit v bratrské spolupráci s Poláky konkrétní otázky, které dříve neřešily, a navazovaly se další kontakty. Východočeští horníci uzavřeli například dohodu s horníky ve Walbrzychu o vzájemné výpomoci při důlních neštěstích. Při Chopinových oslavách v Polsku účinkovali záci našich hudebních škol, národní výbory se informovaly o investičních záměrech, na území blízkém hranicím došlo k vzájemným výměnám katastrů a úpravě hraničních cest a docela konkrétní spolupráce se projevila zejména v Krkonoších při zřízení Krkonošského národního parku, při ochraně krkonošské fauny a flóry a v turistickém ruchu.

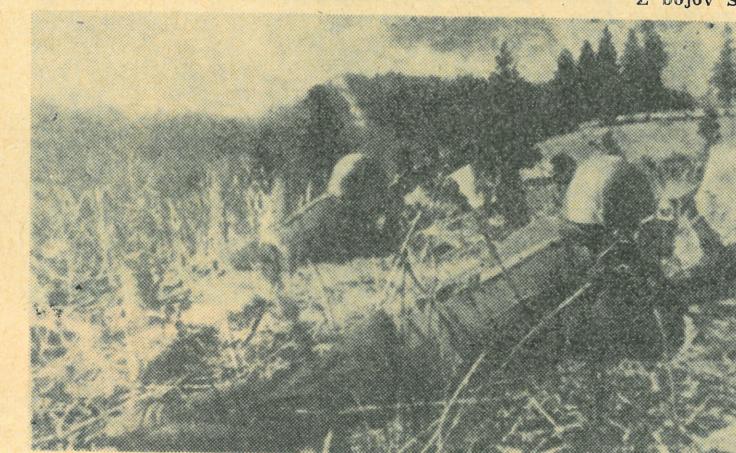
Krkonoše jsou dnes jednolitým územním celkem, ať leží na našem nebo polském území a neděje se v nich nic bez vzájemné spolupráce. Svědčí o tom stavba silnice na Sněžku z polské strany. Přechází asi pět set metrů přes československé území a může být používána k dopravě nákladů. Nyní se buduje na Sněžce nová polská bouda, jejíž plány byly konzultovány s československými architekty a techniky. Polský vodovod na Sněžce bude zásobovat pitnou vodou i české objekty. Těsná spolupráce je mezi Horskými službami, které se vzájemně informují o nebezpečí lavin a podnikají společné záchranné akce. Také územní plán Orlických hor byl konzultován s polskou stranou a uplatňuje se v něm společné záměry.

Bratrská spolupráce dosáhla takového rozsahu, že už přešla do podvědomí pracujících Východočeského kraje a Wroclawského vojvodství. Neexistuje snad občan, alespoň v pohraniční oblasti, který by o existenci druhým nevěděl. Spolupráce národních výborů se ve Východočeském kraji rozšířila na spolupráci závodů. Železničáři stanice v Lichkově soutěží v práci s polskými železničáři z Mezilesí v Kladsku a podobně je tomu mezi železničáři stanice v Královci a v Lubavce. Z československo-polské spolupráce ve Východočeském kraji vzešly i některé námyty k spolupráci celostátního významu. Příkladem je stavba silnic v Krkonoších, a to do Pece pod Sněžkou a Špindlerova Mlýna. Silnice byly již v dezolátním stavu a nebyly polské pomocí, těžko bychom je včas rekonstruovali. Velmi významná spolupráce se rovinou mezi polským podnikem vyrábějícím počítače Odra a Kancelářskými stroji v Hradci Králové, mezi Karosou ve Vysokém Mýtě a podnikem na výrobu autobusů v Jelči i mezi Krkonošskými hotely, Čs. státními lesy a státními statky. Jedním z posledních jednání byla pomoc v dodávce uhlí do Východočeského kraje v letošní tuhé zimě. Hodnoty, které spolupráce již přinesla, lze těžko vyčíslet. Pro Východočeský kraj jsou velkým přínosem.

Všechny snahy v sedesátém osmém roce o zrušení spolupráce se všemi polskými organizacemi se ukazují jako pošetilé a neinternacionální, jako záměr zpřetrhat vzájemné politické a hospodářské styky Východočeského kraje s Wroclawským vojvodstvím. Lidé však rozhodli jinak.

Mládež vo Varšavskom povstani

Z bojov SNP

XXIV. SJEZD KSSS

se uskuteční v březnu 1971 v Moskvě. Minulý XXIII. Sjezd strany se odbyl ve dnech 29. března až 8 dubna 1966 v hlavním městě Sovětského Svazu. Od té doby členská základna strany stoupala z 12,5 milionů na 14 milionů. Sjezdy strany ze vzhledu na závažná rozhodnutí, které jsou na nich podujímány jsou důležitou událostí nejen pro Sovětský Svaz, ale mají také důležitý mezinárodní význam. Během předsjezdové kampaně a také přímo na Sjezdu se venuje velkou pozornost hospodářským problémům. Na Sjezdu bude taky podujato usnesení ve věci nového sovětského 5-letého plánu na léta 1971-75. „Bude to plán, který zavede SSSR do éry komputérů“ — konstatuje západní komenátor.

ZASEDÁNÍ NEJVYŠŠÍHO SOVĚTU SSSR

Na druhý den po vyhlášení rozhodnutí o svolání Sjezdu zasedal v Moskvě zvolený ve všeobecných volbách v červnu t.r. Nejvyšší Sovět SSSR. Do sovětského parlamentu vešlo 60% poslanců zvolených po prvé. Předsedy jednotlivých sněmoven Nejvyššího Sovětu zůstali: Rady Svazu — 58-letý stranický funkcionář Aleksiej Šitkov, povoláním agronom, působící posledně v Chabarovské oblasti; Rady Národností — 50-letá Jagda Nasridinová, předsedkyně Nejvyššího Sovětu Uzbecké SSR, místopředsedkyně vlády a ministra ve vládě též republiky. Předsedou Presidia Nejvyššího Sovětu byl zvolen opět Nikolaj Podgorny (67 let), který je v této funkci od 1965 roku; Ministerstvem Předsedou SSSR byl opětovně zvolen Aleksiej Kosygin (66 let), který je v této funkci od 1964 roku.

NOVÉ VEDENÍ POLSKÉ EKUMENICKÉ RADY

Již se ukončilo nové vedení Polské Ekumenické Rady, soustředující osm členských črhistanských kostelů nezávislých na Vatykánu. Biskup evangelicko-reformované cir-

kve, Jan Niewieczor, byl zvolen předsedou PER. Mistopředsedy zůstali zvoleni: biskup evangelicko-luteránské církve dr. Andrzej Wantula a metropolita Bazyl — hlava Polské Autokefalické Pravoslavné církve. Tajemníkem PER zůstal kněz Zdzisław Pawlik z církve črhistanů-baptistů. Předsedou Polského oddělení Črhistanské Mírové Konference (pracující pod auspiciemi PER) byl zvolen kněz senior Ryszard Tenker.

Mezi členy předsednictva jsou hlávové všech církví patřících do rady. Kadenční období nového vedení bude trvat do 1972 roku.

SPOLEČNÁ BANKA

Představitelé zakládajících států: Bulharska, Československa, Mongolské Lidové Republiky, NDR, Polska, Maďarska a SSSR podepsali v Moskvě dohodu (na snímku ji podpisuje ministr financí PLR Józef Trendota) ve věci svolání Mezinárodní Investiční Banky. Základní kapitál banky, která bude hradit investice ležící ve společném zájmu států RVHP vynáší 1 miliardu transformních rublů a 30% ve výměnné valutě. Sídlem banky, která zahájí svou činnost 1. ledna 1971 bude Moskva, řídit ji bude rada složená z představitelů členských států.

„TATRA“

Kopřivnická Tatra patří mezi nejstarší automobilky v Evropě. Od roku 1897, od doby, kdy Leopold Sviták předvedl první automobil nazývající se důstojně „President“, Tatra vypustila do světa 250 různých typů vozů. V roce 1933 sjelo z výrobního pásu této automobilky první auto na světě s aerodynamickou karosérií a s motorem umístěným vzadu. Od té doby se hodně změnilo. Tatra se stala hlavním výrobcem nákladních automobilů a nejmladší nákladáky jako „Tatra 148“ a „Tatra 813“ si získávají uznání na silničních téměř všech světadílů. Např. „Tatra 813“ — to je skoro tank. Může naložit 16 tun nákladu a dosahuje maximální rychlost 80 km/hod. Československo chce tyto závody dále rozšiřovat, aby dosáhly výroby 15 000 nákladních automobilů ročně. Ale také osobní vůz „Tatra 603“ má úspěch. Plánuje se zdvojnásobení jeho výroby.

TÝDEN ČS.-POLSKÉHO PŘÁTELSTVÍ

V okrese Karviná, kde žije a pracuje znacný počet našich spoluobčanů polské národnosti (16%), se konal ve dnech 20.-26. července Týden čs.-polského přátelství. Hlavním iniciátorem celé akce byl Svaz čs.-polského přátelství, který vyvíjí na Karvinsku bohatou činnost a napomáhá k upevnění a prohloubení internacionálních svazků mezi občany národnostně smíšeného okresu Karviná.

PRVEHO augusta roku 1944 o sedmnácti hodině vypuklo Varšavské povstání. Vyvolané ako ozbrojená a politická demonštrácia londýnskej vlády a veliteľstva Armie Krajovej, stalo sa epopejou hrdinstva varšavského ľudu. Nesmierne vlastenectvo, odvaha a obetavosť vojakov, civilného obyvateľstva a varšavských detí našli v povstani plný výraz a šestdesiat tri dni viazali sily vydelené z dvoch armád Wehrmachtu a zvláštny zbor von dem Bacha.

Inspirované poslednou chvíľou, politický a vojenský nepripravené, pod náporom drtivej prevahy útočníkov, povstanie padlo prinášajúc nevypočítateľné straty. Obyvatelia boli z Varšavy vystahovaní okupantmi a mesto obrateno v ruiny.

Vnocí z 29. na 30. augusta roku 1944, po rokoch poroby a útlaku slovenský ľud povstal zo zbraňou v ruke, aby si v Slovenskom národnom povstani vydobyl stratenú slobodu. Pripravoval sa na tento slávny deň najmä od štyridsiatého treťeho roka, keď protifašistický odboj na Slovensku nabral všeobecný rozmach. Po boku slovenských povstalcov a partizánov bojovali príslušníci českého národa a viac ako dvadsaťtisíc ďalších ľudí, najmä sovietski partizáni, bojovali so Poliaci.

Od prvého dňa SNP, ktorého vedúcou politickou a organizačnou silou bola KSS, všetku zákonodarnu, vládu a výkonnú moc, ako aj obranu prevzala Slovenská národná rada.

Ani obrovská presila nemeckých jednotiek, ktoré v druhej polovici októbra 1944 zahájili generálnu ofenzívnu na povstalecké pozície, neporazila povstalcov. Vytláčení z miest pokračovali v hrdinskom a obetavom boji v slovenských horách vo veľkej partizánskej vojne, až po víťazný koniec.

V rámci Týdne čs.-polského přátelství byly v Karviné promítány polské filmy, mezi nimi např. Sůl země černé. Program vyvrcholil v Karviné 26. července lidovou veselici v Parku Boženy Němcové. V programu byla kulturní vystoupení polských souborů. Kromě jiných delegací se oslav zúčastnila delegace z polského okresu Włodzislawi, se kterým udržuje Karviná řadu let dlouhotrvající bratrskou družbu.

APEL TKCIS

LIKWIDUJMY SKUTKI POWODZI

Skutki lipcovej povodzi dotklivě daly si we znaki w niektórych regionach kraju. W nowotarskim np. potoki i rzeki górskie zaatakowały całą swoją mocą ludzki dobytek i mienie społeczne, a nawet zagroziły życiu ludziemu. W tym czasie biwakowano bowiem nad potokami wykorzystując uroki tutejszego regionu. Już od pierwszej chwili władze zrobili wszystko aby przyjść z pomocą powodzianom. Zapewnili im bezpieczeństwo, dostarczyły żywność, lekarstwa i odzież. W akcji wkraczły też komisje PZU likwidując szkody. Z kolei ludność jak zwykle ofiarowała w dziajaniu społecznym, teraz w obliczu zagrożenia pośpieszyła gromadnie na ratunek, stawiając swoje siły i umiejętności do dyspozycji władz kierujących akcją przeciwpowodziową.

Niebezpieczeństwo powodzi minęło, ale pozostały straty w szczególności gospodarcze: zerwane mosty, podmyte drogi itp. Zerwany został m.in. most pomiędzy Krempachami a Nową Bielą na Spiszu. Tu jest potrzebna pomoc wszystkich krajów. O tragedii tego lata na tym terenie pisze nasz korespondent na stronie 11.

Wymieniliśmy przykładowo tylko tą okolicę, ale i w innych na Spiszu i Orawie jest wiele do odrobienia. Bardzo zniszczona została też Ochotnica w nowotarskim. Władze nadal czynią wszystko aby pomóc w likwidacji skutków powodzi. Ale decydujące znaczenie ma również udział całej ludności w pracy społecznej, w podejmowaniu czynów. Towarzystwo Kulturalne Czechów i Słowaków w Polsce występuje za naszym pośrednictwem z APELEM do wszystkich swoich członków i ich rodzin, aby nie szczędziли sil w odbudowie zniszczeń. Będzie to piękny przykład postawy obywatelskiej i krajoznajskiej kiedy kola TKCIS na Spiszu i Orawie szybko i masowo odpowiadzą na ten APEL konkretną pracą.

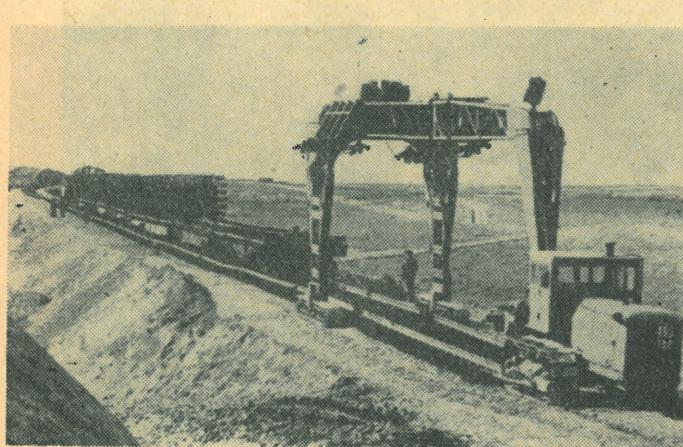
APELUJEMY WIĘC — ZGŁASZAJEŚ SWÓJ UDZIAŁ W PRACACH NAD LIKWIDACJĄ SKUTKÓW TEGOROCZNEJ POWODZI! BĘDZIE TO PIĘKNY CZYN DLA UCZCZENIA DNI ZIEMI NOWOTARSKIEJ!

Od prezesów kół i naszych korespondentów oczekujemy meldunków o przebiegu tej akcji.

DOPRAVA PO POUŠTI

V sovětské Střední Asii již dříve a nenávratně minula doba karavan. Karavany nahradily kolejnice. Železnici vedou stepami a vyprahlými pouštěmi.

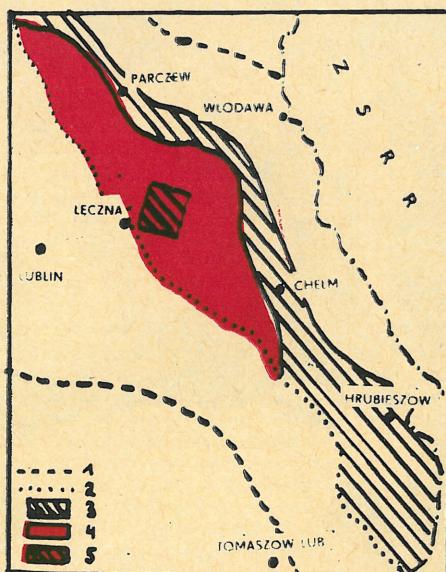
Na snímku: stavba úseku železniční tratě Karzsy-Samarkanda. Práce je vysokém stupni mechanizována.

ČERNÁ ŠANCE

LUBELSKÉ UHLÍ

Polsko je zemí s bohatými zásobami surovin. Je tak bohaté, že si to ani dobře neumíme představit. Dnes uvádíme reportáž o bohatství naší vlasti i o místě, které možná bude v budoucnosti známé jako Lublinská uhelná pánev.

- 1) Pravděpodobné hranice Lublinské uhelné pánve
- 2) Izolinie 750 m
- 3) Oblast v níž se nachází uhelné sloje
- 4) Oblast s nejbohatšími slojemi uhlí
- 5) Prozkoumávaná oblast Lęczné

Stěží se lze dopátrat, jaký význam odehrává náhoda při nejrůznějších objevech, ale určitě bychom zde dnes nebyli, kdyby v roce 1922 Jan Samsonowicz, profesor geologie, nenašel při svém průzkumu v údolí Bugu kusy černého křemene s obrazy fauny z období, nazývaného v geologii karbon. Během následujících let Samsonowicz hledal dále a výsledky potvrdily jeho doménku. V roce 1931 mohl uveřejnit článek o vystupování karbonu v západní části Volyně. Vyslovil názor, že to může být karbon, který obsahuje sloje kamenného uhlí. První vrt však zklamaly. Teprve v roce 1939 se přišlo na ložiska uhlí, která se dala exploataovat. Válka přerušila práci polských geologů a po válce toto území důkladně prozkoumali sovětí geologové. Dnes v Lvovsko-Volyňské pánvi (blízko polských hranic, na jihovýchod od Hrubieszowa) pracuje přes 20 dolů.

V padesátých letech se opět přistoupilo k vrtání na polském území. Bylo

zjištěno, že uhelné sloje se táhnou od západní Volyně přes území východního Polska, že pravděpodobně sahají (v značných hloubkách) až k Visle a na severu k Lukowu nebo Mišku Mazowieckému. V roce 1964 Hornoslezské oddělení Geologického ústavu, které se zabývá hlavně hledáním uhlí, zahájilo sérii vrtů. Na základě 21 vrtů byla zásoba uhlí v lubelské pánvi odhadnuta na 40 miliard tun a daleko bylo zjištěno, že nejbohatší a nejmělké ložiska se nacházejí v pásmu asi 4 tisíc km², které se rozkládá od Chelma po Radzyn Podlaski. Vyvrácení dalších šesti otvorů umožnilo určit oblast (povrch asi 4 tis. kilometrů), která má nejlepší podmínky pro těžení. Je to kolem Lęczné. První etapa prací zde bude ukončena na podzim letošního roku a další etapa je plánovaná ještě na dva až tři roky.

Nejdříve se vrtá do hloubky asi 10 metrů a do otvoru se zasazuje roura. Potom dalších 60 metrů a další sloupec rour. Když je otvor takto zajištěn, začíná se vratit do hloubky 600 — 700 metrů; v lubelské oblasti je to výška vrstvy ležící nad uhlím. Tento otvor se již rourami nezajíšťuje, aby se nezměnil jeho průměr. Vhání se do něho voda smíchaná s různými dodatky, která má dvojí úkol: zajistit stěny otvoru aby se nenesuly a vyplavit na povrch vykopanou zeminu. Když je dobrá — drží, když je špatná, nebo je jí málo — musí se rychle spouštět roury. Jinak se zasype otvor a také vrták. Celá práce by byla nadarmo a mohly by vzniknout značné ztráty. Hlava vrtáku s diamantovou korunkou stojí 6 — 12 tisíc dolarů. Všechny potřebné materiály musí být tedy u otvoru připraveny v dostatečném množství, jakákoliv přestávka je vyloučena.

HISTORIE LUBELSKÉ PÁNVE

Včera jsem byl v Sosnowci, v Hornoslezském oddělení Geologického ústavu. Dr. Zdzisław Dembowski, vedoucí oddělení, jeho zástupce doc. Aleksander

Jachowicz a magistr Józef Przycki, vedoucí závodu složí kamenného uhlí mi vyprávěli o lublinské pánvi. Je tam dobré uhlí? — zeptal jsem se. Ovšem — zodpověděl dr. Dembowski — není horší než v Horním Slezsku. Je to sice většinou energetické uhlí, ale jsou sloje koksovatele a to dost pořádné. Jen nemožné v hornictví není pouze důležité jaké je to uhlí, ale také jak je uložené. Jedním z parametrů je tzv. sumární tloušťka. Je to součet všech slojí do hloubky 1 000 metrů. Tento ukazatel pro lublinskou pánvi se pohybuje v rozmezí 15 — 20 metrů. Je pravdou, že na Horním Slezsku dosahuje místa až 60 metrů, ale Horní Slezsko, pokud jde o podmínky, je nejlepší pánvi, v Evropě a druhou na světě, po Pensylvánii. Lublinská oblast je tedy horší, má podmínky až jako Porúří, ale lepší než Donbas nebo Sársko.

Důležité jsou i jiní ukazateli: hloubka ložisek, způsob uložení, teplota, druh vody, plyny. Uhlí na Lublinském leží hlouběji než ve Slezsku — průměrně 600 metrů (ve Slezsku 300 — 500), ale zdejší žily jsou seskupenější, takže stavba dolů je levnější — stačí méně patr. Kromě toho uhlí je uloženo vodorovně (deskovitě), což umožňuje větší mechanizaci práce než ve Slezských dolech. Teplota v dolech Slezska se zvyšuje o 3 stupně každých 100 metrů, na Lublinském pouze o 1,5 stupně. Ve Slezských dolech je slaná voda, kterou je nutno čistit, protože do řek se nesmí solanka pouštět, na Lublinském je voda slaná minimálně. Lublinská ložiska mají plyny, lublinská ne.

Víme, že energetické uhlí se získává levněji rozširováním starých dolů, než zakládáním nových. Víme také, že doby musí mít zázemí, které ve Slezsku existuje, na Lublinském ne.

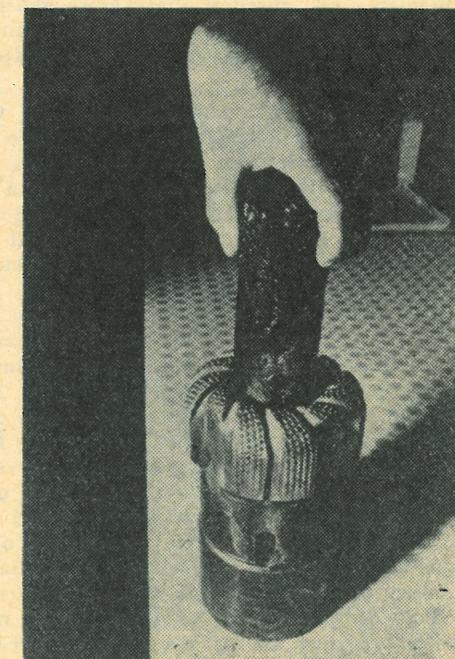
Ale jsou i argumenty, které hovoří pro Lublinskou. Např. velká koncentrace průmyslu ve Slezsku, jejímž průvodním jevem je nedostatek vody a přílišné zaprášení vzduchu. Nebo to,

že ve Slezsku chybí pracovní síla, již je na Lublinském dostatek. Nebo otázka dopravy: ve Slezsku sice můžeme vydobyt víc uhlí, ale jen o málo víc ho můžeme za dnešního stavu odvézt. Dodus není autoritativně zjištěno, zda by se lépe vyplatila přestavba slezské trati nebo stavba nových trati na Lublinském.

Na tyto otázky — říká ředitel Tadeusz Muszkiet z Hlavní plánovací komise — může odpovědět pouze podrobný návrh dolů, který však bude hotový teprve za 4 roky. Není vyloučeno, že do té doby otázka financování zdejších dolů bude řešena jinak. Např. mezinárodní spoluprací.

Prozatím se vrtá. Mapa oblasti Lęczné je pokreslená svíslými a vodorovnými čarami a na průsečnicích těchto linií je postaveno dvacet věží. Některé z nich již svou práci ukončily, jiné končí.

Diamantová hlavice a vzorek vydobytého lublinského uhlí

Prečo Alexandra Dubčeka vylúčili z radov KSČS

Denník Rudé právo uverejnili obšírný článok Prečo Alexandra Dubčeka vylúčili z radov KSČS. Denník robí prehliadku udalostí od predjanuárového obdobia r. 1968 až do momentu vylúčenia A. Dubčeka zo strany a piše o úlohe a pozícii, akú mal A. Dubček v jednotlivých obdobiach.

Rudé právo píše, že výsledky januárového zasadania ÚV KSČS v roku 1968 neboli žiadnym náhodným aktom, naopak, do nich zákonite vyústil dlhodobý proces, ktorým sa stranický organizmus bránil proti zdihavej chorobe — ústupu od leninizmu, ktorý sa stále jasnejšie prejavoval v politike Novotného vedenia strany. Ale už pred januárom 1968 bolo zrejmé, že medzi ľuďmi, ktorí kritizujú Novotného vedenie strany, je kvalitatívny rozdiel; vytvárali sa dva prúdy, z ktorých každý mal odlišné ciele. Marxistický prúd videl základné predpoklady pre nápravu chýb a deformácií. Blok pravicových oportunistov, revolucionistov a antisocialistických sôl viedol priamy útok proti komunistickej strane a proti socializmu v Československu.

Zložitá situácia v strane i krajine vyžadovala, aby na čele strany stál marxisticky zocelený, triedne uvedomely, ideoovo pevný a zásadový človek, ktorý by bol dobrým organizátorom. Alexander Dubček týmto požiadavkám vyhovoval len veľmi slabo. Ak plénium ústredného výboru prijalo A. Dubčeka ako jediného kandidáta starého vedenia strany, bol to prejav kompromisu, ktorý vyzvala vtedajšiu situáciu.

Rudé právo konstatuje, že pravicoví oportunisti a antisocialistické sily zo začiatku sa správali k voľbe A. Dubčeka chladno a zdržanlivo. Skoro sa však ukázalo, že pre ich plány nebude prekážkou. A. Dubček sa mlčky prizeral na ich rozvratnú čin-

nosť a nehnal ich k zodpovednosti, ako ho na to opravňovala a zaväzovala jeho funkcia.

Pravičari a antisocialistické sily rýchle zmenili svoj pôvodný chladný postoj k A. Dubčekovi na úplný obdiv k tomuto „tvorcovi januára“. Najmä po neuvaženom politickom rozhodnutí, keď sa zastavila cenzúra tlače a vedenie strany stratilo akýkoľvek vplyv na hromadné oznamovacie prostriedky a prakticky ich dalo do rúk reakčnému bloku, stúpla popularita A. Dubčeka do závratných výšok, ktoré sa rovnajú vyloženému kultu osobnosti. A. Dubček sa proti tejto nedôstojnej, nafuknutej kampani nebráni. Nielen nevidí falosnú hru, ale naopak, podlieha chválospevom a stále viac podlieha nekomunistickej predstave o svojom zvláštnom poslaní.

Na Dubčekovom ľahostajnom postoji k likvidovaniu stranických kádrov a k rozvracaniu strany, ktoré pravičari a antisocialistické sily začali, možno dokumentovať nielen ústup A. Dubčeka pred reakciou, ale i počiatok jeho prechodu na pravico-oportunistickú platformu.

Ďalej denník na prikladoch ukazuje, že Dubček zaujal oportunistický a váhavý postoj voči jednotlivým udalostiam, čo zasa využíval blok pravice a antisocialistických sôl.

Oportunistický rozpor medzi slovami a činmi, prejavujúcimi sa v Dubčekovej činnosti sa prejavil najmä po uverejnení výzvy Dvetisíc slov. Na zasadanie Predsedníctva ÚV KSČS A. Dubček ostro odsúdil Dvetisíc slov. Ale už po niekoľkých hodinách začal kolísat vo svojom pohľade na tento antikomunistický pamflet; presadzoval, aby ho verejne odсудilo nie Predsedníctvo ÚV KSČS, ale nejaký iný orgán.

Denník píše ďalej o dvojaku prístupe A. Dubčeka vo vzťahu k ZSSR a ostatným spojencom.

Pri rokovaní v Čiernej nad Tisou i neskôr pri rokovaní v Bratislavе A. Dubček slúbil, že urobí opatrenia a odstráni „výstrelky“, ale po návrate, pomocou rôznych náznakov, znova vytváral okolo seba aureolu hrdinu, ktorý odoláva „cudzím nátlakom“. A nesplnil ani jedený slab.

Alexander Dubček zostal verný svojej bezzásadonosti a dvojakej tvári aj v napäťach chvíľach v noci z 20. na 21. augusta 1968. Deň predtým dostal znepokojený list z politbyra ÚV KSSZ, že sa v ČSSR ani bratislavská dohoda neplní. Mohol zdvihnuť telefón a informovať sovietskych súdruhov o situácii a dohodnúť účinné opatrenia. Závažný list sovietskych súdruhov predložil Predsedníctvu ÚV KSČS až hodinu potom, čo spojenecké vojská prekročili hranice ČSSR. A hned nato podal demisiu. Chcel utiecť pred zodpovednosťou a zároveň by tým nahral najprudší antisovietsky väšnam.

A. Dubček nesie plnú zodpovednosť za to, — konstatuje Rudé právo — že vyhlásenie Predsedníctva ÚV KSČS z 21.8.1968 dalo do rúk triednym nepriateľom zbraň proti socializmu, proti komunistickému hnutiu, proti ZSRR a ostatným socialistickým krajinám.

Záverom Rudé právo konstatuje, že vylúčenie A. Dubčeka zo strany v júni 1970 r. nie je ani pomsta, ani nejaký subjektívny akt nového vedenia strany. Je to jedine výraz objektívnej historickej pravdy o úlohe A. Dubčeka v najťažšom období strany a spoločnosti. Vylúčením zo strany sa zákonite zavřil vývoj A. Dubčeka ako bezzásadového, kompromisného a nestatočného člena strany.

Mimoriadne komplikovaný kurdský problém, ktorý ohrozoval jednotu iráckej republiky a samotné základy jeho hospodárstva, prestáva existovať. Dohoda uzavretá dňa 1. marca t.r. medzi vodcom Kurдов Al-Barzanim a vládou Iráku, schválená minulý mesiac zjazdom Kurdskej demokratickej strany ukončila celé destróciu trvajúcu kurdskú vojnou. Boli splnené požiadavky Kurdov, priznaná národná nezávislosť v rámci iráckej republiky.

Dejiny tohto hrdinského národa siahajú do obdobia spred tisiečich rokov, čias prenikania juhoázijských kmeňov na severozápad. Tento obrovský príliv čiastočne zadržali vysoké horské masívy dnešného Iránu a Iraku. Smelšie kmene začali prenikať na sever, do dolín hiboko ukrytých za nedostupným pohorím. Roľníci tam nachádzali pôdu, kočovníci dobré pastviny pre svoje stáda. Kamenné chalupy a skalnaté jaskyne dostatočne chránili pred tuhými mrazmi, jedla stačilo pre všetkých, na stáda neútočila divá zver.

Plynuli storočia. Horský ľud Kurdov začali pomaly obklopoval iné národy s vyššou civilizáciou. Aby si udržať nezávislosť museli

KURDOVIA

neustále bojať proti cudzím dynastiám. Oddelení od susedov horskými úbočiami, napriek rozbitiu na polokočovné kmene, predsa si udržali svoju národnú odlišnosť, zvyky a práva.

Ked' prichádzali Turci Salima I., malý Kurdistán nemohol zadržať vojská tohto veľkého impéria. Napriek tomu, že väčšina územia sa dostala pod tureckú nadvládu a stala sa predmetom stálych sporov medzi Perziou a Tureckom, Kurdovia sa nezrieckli svojej nezávislosti. Stále prepukali povstania, zakaždým krvavo potlačované.

Ked' následkom prvej svetovej vojny nastala deľba tureckého impéria a v Iráne i Iráku sa zjavila Veľká Británia, Kurdistanské hory boli rozdelené medzi Turecko, Irák, Perziu (roku 1935 pomenovanie Perzia zmenili na Irán) a Sýriu. Pre nezávislosť Kurdov nebolo miesta. Prestalo sa o nej vravieť tým viac, že na kurdskom území boli objavené bohaté pramene nafty a začal boj britských a iných naftových monopolov o ich ovládnutie. Kurdske povstania v tridsiatych rokoch boli niekoľkokrát krvavo potlačované.

Po druhej svetovej vojne hnutie o nezávislosť Kurdov sa zoskupuje okolo Kurdskej demokratickej strany a jej zakladateľa Mus-

tafu Al-Barzaniho. Roku 1946 bola proklamovaná Kurdska republika, ktorá trvala iba od februára do decembra. Veľká iránska ofenzíva podporovaná Anglickom zrušila jej krátku existenciu. Niekoľkosto zachránených povstalcov, pod velením Al-Barzaniho pretrhlo obklúčenie a odišlo do Iráku. Tu však na nich útočia iracke vojská. Kurdska jednotka eúva do Turecka — stále na území Kurdistánu. Útočia na ňu aj tu a tak sa konečne prebija k sovietskym hraniciam.

Vracajú sa späť iba o jedenásť rokov neskôr, keď revolúcia v Iráku zrušila monarchiu (14.VII.1958). Nová vláda generála Kásimu slubuje Kurdom autonómiu. Ale na tie to sluby sa rýchlo zabúda. Irák sa nechce deliť s Kurdami hlavným zdrojom svojich ziskov, ktorý pochádza z explootácie najbohatších prameňov nafty nachadzajúcich sa medzi Kirkukom a Mošulom, teda na kurdskom území. Ani cudzie naftové monopoly skrývajúce sa pod názvom Iraq Petroleum Company (britské, francúzske, britsko-holandský Shell a americké), nesúhlasia s takto defbou. Kurdske snahy nepodporujú ani vlády Turecka a Iránu. Opäť prepuká povstanie a bomby padajú na kurdske dedinky, opäť hynú tisice Kurdov, je likvidovaná kurdska tlač, činitelia idú do väzenia, za hlavu Al-Barzaniho je vypísaná obrovská odmena.

Aj po páde Kasíma, keď moc prešla do rúk nacionálistickej strany al-Bass, pokračuje boj s krátkymi prestávkami na rozhovory. Končí ho až, asi s konečnou platnosťou, súčasna dohoda, ktorá priznáva Kurdom plnú autonómiu, zavedenie kurdskeho jazyka v školách a v úradoch na území obývanom Kurdami, účasť Kurdov v administratíve, vláde a národnom zhromaždení patrienne k ich počtu. Predstaviteľ Kurdov zanedlho obsadí funkciu viceprezidenta Iráku, nová ústava potvrďa fakt, že Irák obývajú dve hlavné, rovnoprávne národnosti: arabská a kurdska. Má byť utvorená Národná fronta, v ktorej pri strane Bass bude Demokratická strana Kurdistánu, ako aj reprezentanti iných pokrovských síl. Predpokladá sa, že proces autonómie Kurdistánu potrvá niekoľko rokov.

Toto riešenie, ktoré je celkom iste výsledkom politickej rozvahy obidvoch strán, odstraňuje napätie vo vzájomných vnútorných pomeroch Iráku a prispieva k upevneniu solidarity s arabskými národmi bojujúcimi v obrane spoločných práv a záujmov.

A.A.

PSTRUHY

„Dvakrát týždenne som cestoval do Bieleho Dunajca... bol tam pár obchodov, vozil som pečivo, lebo môj otec mal... pekáreň. Tak teda ako mladý chlapec chodil som do Leninovho bytu, nechával som tam desať žemlí a chlieb... Dvakrát týždenne, v úterok a piatok. Potom som sa s ním — Leninom stretával v Poronine... na pošte, neskôr som ho stretával v Guttovej reštaurácii, v ktorej dnes múzeum...“¹

Pawel Gutt-Mostowy mal hostinec a okrem toho prenajímal od obce v Nowom Targu rybačku. Miesto, na ktorom mal právo loviť ryby, zahrňovalo terén od Poronina po Nowy Targ a Harklovú. Tento úsek systematicky zaryboval pstruhmi. Aj keď ryby mohol chytať iba Gutt, stávalo sa, že iní túto prácu „robili“ miesto neho.“

„Raz som prišiel s pečívom ku Guttovi a uvidel som tam niekoľko udíc. Bral tie udice takým, čo nemali povolenie chytať ryby. Stáli v kúte. Nechal som kôs s pečivom...“²

Ján Zaremba neodolal pokušenie a nepozorované zobrajal jednu udicu. Lenin v tom čase hovoril s Guttom a takisto si zobrajal udicu a potom vedno so Zarembom išli k rieke Biely Dunajec. Zaremba nečakal, že Gutt, ktorý asi videl, ako zobrajal udicu, tiež príde k rieke. Prichytil ho pri čine keď mal v kapse už viac ako tridsať pstruhov. Opisuje ho ako silného muža, ktorý vážil asi sto kilogramov. Mal na sebe biele plátenné nohavice a takú istú košeľu... A tak prišiel zo zadu úplne nečakane, vzal mi tú kapsu, poťažkal a zobrajal mi ju...“

Keď mi ju bral, pohladil ma po hlave. „No“, — vraví, — „si dobrý rybár“. A Lenin bol trochu nižšie a pokýval hlavou. Zakaždým keď videl, že fa-

hám nejakého pstruha — malé rybičky sa vtedy nechytili, lebo bolo veľa rýb — pokýval hlavou, že mám také šťastie, že každú chvíľu niečo chytím... Ja som správne volil mušky, podľa mesiaca. Robil som to pováčsine sám, chytal som sliepku, z krku som jej vyfahoval také pierka, podľa toho, aké mušky vtedy lietali...“

Práve preto bol Lenin prekvapený, že... tak dobre chytám ryby. Ukázal som mu tie moje domárobené mušky.

S Leninom som sa stretol u nás, v pekárni. Často k nám chodil, lebo som dochádzal do obchodov v Bielom Dunajci iba v úterok a piatok. A mal som ešte niekoľko takých miest, kde bol hostia. Nechával som im pečivo. Keď šiel z pošty vždy sa zastavil v pekárni, bral si tam pečivo, jazdil na bicykli. Ale nie vždy na bicykli, niekedy chodil pešky, mal takú sieťovku... a do nej si bral chlieb a žemle.

A vždy keď šiel, stretával istého Dorulu... ten mal veľmi rad Lenina, urobil mu pri ceste takú lavičku a tam ho vždy pozýval, aby si posedel. My sme Dorulu menovali „Lachom“ preto, lebo mal taký veľký čierny klobúk. A tak neskôr sedával na tej lavičke s horalom a rozprávali sa.

Ale aj ja som sa stretával s Leninom, chodili sme do Galicovej Grapy. Bola tam počana, hrali sme „plišky“... Raz sme boli prekvapení, lebo ako tak hľadíme zo všetkých strán idú po dvoch, po troch nejakí hostia. Ale muži nešli jednou stranou... jednou cestičkou, ale zo všetkých strán... od pošty, od kostola, ta od stanice. Potom sa schádzali na jednom mieste. Bola tam taká čistinka medzi smrekmi, boli to mladé smreky. Bol tam zofatý veľký strom a práve na tom strome stál Lenin. Boli sme zvedaví, ako sa zišli, čo oni tam robia. Pozerali sme, ale bližšie nás nepustili, lebo mali okolo seba strážcov. Lenin stál na tom zofatom strome a rečnil k zhromaždeným súdrhom.“³

1. Spomienky o Leninovi Jana Zarembu, magnetofónová páska.
2. detto
3. detto

CARO MARCELLO

Takto písal posledný poľský kráľ Stanislav August Poniatowski (1723—1798) svojmu dvornému maliarovi Marcellu Baciarelliho (1731–1818).

Výstava obrazov Marcella Baciarelliho, ktorú otvorili v júni t.r. v Národnom múzeu vo Varšave, sa stala veľkou kultúrnou udalosťou poľského hlavného mesta. Na výstave zhromaždili obrazy, kresby, supraporty zachránené z kráľovského zámku, ktorý zhorel od fašistickej bomby roku 1939 a z Lazienkowského paláca vypáleného fašistami počas varšavského povstania, ako aj mnohé pamiatky po veľkom maliarovi. Na otvorenie výstavy Národné múzeum pozvalo aj potomkov tohto Taliana naturalizovaného v Poľsku. Poľská televízia vysielala montáž z korešpondencie kráľa Stanislava Augusta a Baciarelliho, listy maliara čítal jeho priamy potomok, herec Teatru Powszechnego vo Varšave — Baciarelli.

Marcello Baciarelli sa narodil v Ríme, študoval v Ríme a Drážďanoch, kde sa neskôr oženil so svojou žiačkou Friedrichou Richterovou, tiež maliarkou, ktorá sa špecializovala v miniatúrach. Osídlil sa v Poľsku, kde žil šesťdesať rokov, bol prvým maliarom svojej doby, ministrom umenia, kráľovým piateľom, dlhoroceným učiteľom mladého pokolenia maliarov, portretistom významných osobností Varšavského kniežastva. Jeho listy svedčia o tom, že Poľsko počívalo za svoju vlast.

Potom, keď Stanislav August Poniatowski bol roku 1764 zvolený za poľského kráľa, začína sa veľká kariéra M. Baciarelliho. Kráľ sa rozhodol renovovať kráľovský zámok vypálený roku 1767. Baciarelli namaľoval pre jeho mramo-

NÁBOŽENSKÁ VOJNA?

Napätie v Severnom Írsku trvá. Vlna nepokojoval a zrážok medzi protestantmi a katolíkmi napriek prítomnosti intervenčných jednotiek britskej armády, z roka na rok silnie. Ulster (tak Britovia menujú túto časť svojej provincie) je na pokraji občianskej vojny. Eudia hynú, plamene pohlcujú domy, obchody sú demolované, na uliciach prevrátené autá a barikády. Aj tento rok, (po zrážkach r. 1969) práve takto vyzerali ulice Belfastu, Londonderry a iných miest Severného Írska po zrážkach, ktoré vypukli po provokačnom zatknutí a uväznení mladej írskej katolíckej činiteľky hnútia za občianské práva a poslankyne do britského parlamentu Bernadette Devlinovej. V súhlase s rozsudkom ulstertského apelačného súdu bola dokonca zbavená práva odvolať sa do britskej Snemovne lordov. Niekoľko tisíc britských vojakov nemohlo predsti toomuto krviprelievaniu a ničeniu miest.

To, že príčinou týchto zrážok sú náboženské spory vypadá v našom storočí ako smutný paradox. Korene tohto sporu siahajú do obdobia spred 280 rokov.

Bernadette Devlinová, mladá činiteľka hnútia za jednotu a sociálny pokrok v Severnom Írsku.
Vedľa: boje na uliciach Belfastu.

rový kabinet partréty všetkých poľských kráľov. Tieto portréty sa zachovali a sú na výstave. Je tu aj nádherný korunovačný portrét Stanislava Augusta. Pre rytiersku sálu Baciarelli namaľoval portréty slávnych Poliakov, z ktorých mimoriadne zaujímavý je portrét Jána Tarnowského, veľkého vojvodu, ako aj rad historických obrazov. V kráľovskej spálni boli štyri supraporty a početné podobizne kráľovskej rodiny.

V období, keď vyzdoboval Lazienkowský palác autorita Baccarelliho na kráľovskom dvore stúpa. Má vysoký plat 400 duktátov, a na pozemku, ktorý dostal od kráľa, si buduje vilu podľa návrhu Kamsetzera. Roku 1786 slávnostným dekrétom je vymenovaný za riaditeľa kráľovských stavieb.

Potom Baciarelli na kráľov pokyn cestuje do Talianska, aby sa tam oboznámil s najnovšími umeleckými dielami. Ale kráľ sa nemôže dlho zaobísť bez svojho ministra umenia. 24. mája 1787 mu píše: „Priateľ môj, cítim, že mi chýbaš nielen ako umelec, ale aj ako skutočne dobrý priateľ“. Baciarelli sa vrátil, dalej maľuje, poväčšine portréty. Z tých, čo sú na výstave, si zaslúžia pozornosť portréty: Konstancie Poniatowskej, Henryka Brühla, Izabely Lubomirskej, Izabely Branickiej, Ludwiku Zamoyskemu a Urszule Miniszchowej.

Roku 1795 po abdikácii Stanislava Augusta Baciarelli sa dostal do finančných fažkostí. Zároveň mal fažkosti so synom a s chorou manželkou, ktorú veľmi miloval. Kráľ mu bol dlžný veľké sumy, ktoré však nemohol zaplatiť. Baciarelli sa stará o umelecké pamiatky, ktoré kráľ zanechal vo Varšave, keď bol prinútený odísť do Grodna a neskôr do Petrohradu.

Jedným z najpopulárnejších obrazov namaľovaných Baciarellim, keď už bol veľmi starý, je portrét kniežaťa Józefa Poniatowského. Tento portrét, ktorý si návštěvníci môžu pozrieť na výstave, bol veľká kópiovany.

Marcello Baciarelli zomrel 5. januára 1818 vo Varšave, kde je aj pochovaný vo Varšavskej katedrále. Bol rozhodne jedným z najväčších maliarov pôsobiacich v Poľsku.

ELŽBIETA STOJOWSKA

MARCELLO BACCIARELLI NAMAŁOVAL VELA PORTRÉTOV, NO NAJČASTEJŠIE MAŁOVAL SVOJHO PÁNA A V SÚKROMNÍ AJ ÚPRIMNEHO PRIATELA, KRÁĽA STANISLAVA AUGUSTA PONIATOWSKÉHO. JEDEN Z NAJKRAJŠÍCH PORTRÉTOV: KRÁĽ STANISLAV AUGUST PONIATOWSKI V KLOBUKU S PERAMI

LIDÉ • LÉTA UDÁLOSTI

SRPEN – AUGUST

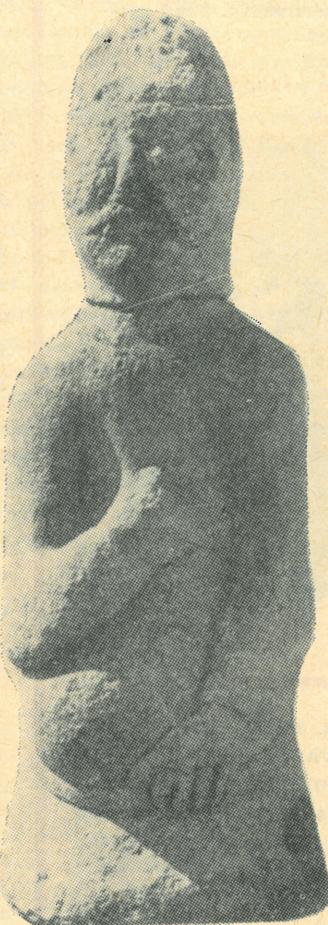
- 1.VIII.1545 — narodil se Daniel Adam z Veleslavína, česky spisovateľ, vydavateľ a tiskár (zem. 18.X.1593).
- 1.VIII.1830 — narodil se Jaroslav Čermák, česky malíř (zem. 23.IV.1878).
- 1.VIII.1845 — v Bratislavе začaly vycházať štúrovské „Slovenské Národné Noviny“ a „Orol tatránski“.
- 1.VIII.1870 — narodil se Ladislav Saloun, vynikajici česky sochař, tvorcu Husova pomníku na Staromestském námestí v Praze (zem. 18.X.1946).
- 1.VIII.1914 — vypuklo varšavské povstanie proti hitlerovským okupantom; trvalo 63 dní a vyžádalo si 250 000 životů, zakončeno podepsáním kapitulace 2.X.1944.
- 1.VIII.1960 — byla vyhlásena nezávislosť republiky Dahome.
- 2.VIII.1945 — zaverečné usnesení konference v Postupimi o vysídlení Němců a návratu do Polska zemi v Odrý, Lužicke Nisy a Baltického mora.
- 3.VIII.1944 — osvobození Řešova
- 3.VIII.1960 — byla vyhlásena nezávislosť republiky Nigérie.
- 4.VIII.1863 — v Martinie se konalo ustavujici shromázdění Matice Slovenské.
- 5.VIII.1772 — první dělení Polska
- 5.VIII.1895 — zemřel Frydryk Engels, klasik marxismu, přítel a spolupracovník K. Marxe (nar. 28. XI. 1820).
- 5.VIII.1960 — byla vyhlásena nezávislosť republiky Horní Volta.
- 6.VIII.1825 — byla vyhlásena nezávislosť Bolivijské republiky.
- 6.VIII.1942 — u Tomaszowa Mazowieckého padl v boji s hitlerovci velitel první bojové jednotky Lidové gardy (GL) Franciszek Zubrzycki — „Malý Franek“.
- 6.VIII.1942 — v Trlebine zahynul Janusz Korczak, spisovatel, básnik, pedagog a teoretik výchovy, společenský pracovník s dětmi a mládeží (nar. 22.VII.1878).
- 6.VIII.1945 — Američané shodili atomovou bombu na město Hirošima v Japonsku. 9.VIII. shodili druhou bombu na město Nagasaki.
- 7.VIII.1660 — císař Leopold I. vydal zlatou bulu košické univerzity.
- 7.VIII.1960 — vyhlásení nezávislosti republiky Pobřeží slobodiny.
- 8.VIII.1945 — Sovětský svaz vypověděl Japonsku válku.
- 9.VIII.1944 — bitva 1. obranného praporu Hrdinů z Vesterplatte u Studzianek.
- 9.-12.VIII.1944 — I. armáda Polského vojska se zúčastnila obrany Warecko-Magnuszewského předměstí.
- 10.VIII.1555 — narodil se Vavrinec Benedikt Nedožívský z Nedožív, významný slovenský vědec, průkopník národního humanismu (zem. 4.VI. 1615).
- 10.VIII.1845 — narodil se Abaj Kunanbayev, kazašský lidový básník, zakladatel kazašského pisemnictví (zem. 6.VII.1904).
- 10.VIII.1865 — narodil se Alexandr K. Glazunov, vynikajici ruský hudební skladatel (zem. 21.III.1936).
- 10.VIII.1943 — vydán rozkaz o vytvoření 1. útvary polské ozbrojené moci v SSSR.
- 10.VIII.1944 — v Lublině začala pracovat první stanice osvobozeného Polského rozhlasu.
- 11.VIII.1962 — společný kosmický let A. Nikolajeva a P. Popova.
- 11.VIII.1960 — vyhlásení nezávislosti republiky Čad.
- 12.VIII.1940 — počátek vzdusné bitvy o Anglii
- 13.VIII.1960 — vyhlásení nezávislosti Středoafričké republiky.
- 14.VIII.1925 — stávkou 20 000 kovodělníků ve Varšavě.
- 14.VIII. — pákistánský státní svátek
- 15.VIII.1940 — z Varšavy byl vyvezen do Osvětimi první transport 1 666 vězňů.
- 15.VIII.1945 — Sovětská armáda osvobodila Koreu. Státní svátek Korejské lidově-demokratické republiky.
- 15.VIII.1945 — bezpodmínečná kapitulace Japonska.
- 15.VIII. — vyhlásení nezávislosti konžské republiky.
- 16.-26.VIII.1937 — v jižním Polsku vypukly selské stávky a vzpoury proti kapitalistům.
- 16.VIII.1945 — v Moskvě byla podepsána smlouva o vytýčení polsko-sovětských státních hranic.
- 16.VIII.1960 — byla vyhlásena nezávislosť Kyprské republiky.
- 17.VIII.1945 — vyhlásení nezávislosti Indonéské republiky.
- 17.VIII.1960 — vyhlásení nezávislosti Gabonu.
- 18.VIII.1919 — vypuklo I. slezské povstání, jehož cílem bylo připojení Slezska k Polsku.
- 19.VIII.1920 — počátek hrdinského povstání vietnamského lidu proti francouzským kolonizátorům, vedené Ho Či Minem.
- 19.VIII.1945 — v SSSR byl vypuštěn II. kosmický koráb se psy Strjelkou a Bjejkou, kteří byli prvními živočichy ve vesmíru.
- 20.VIII.1944 — byl vydan rozkaz o vytvoření II. armády Polského vojska.
- 20.VIII.1949 — ve vsi Mogila u Krakova byla zahájena výstavba Leninovy hutě a sídliště Nowa Huta.
- 20.VIII.1960 — vyhlásení nezávislosti Senegalské republiky.
- 21.VIII.1925 — ve varšavském vězení „Cytadela“ byli popraveni činitel Komunistického svazu miadze a Komunistické strany Polska Władysław Hubner (nar. 1.V.1893), Władysław Kniesski (nar. 7.I.1903) a Henryk Rutkowski (nar. 7.I.1903).
- 22.VIII.1944 — vznik lidového Polského letectva.
- 25.VIII.1944 — osvobození Rumunska.
- 24.VIII.1920 — narodil se Samo Bohdan Hroboň, slovenský revolucionář a štúrovský básník, národní buditel (zem. 30.VII.1894).
- 25.VIII.1510 — v Krakově založil Florian Unger první tiskárnu v Polsku.
- 25.VIII.1825 — byla vyhlásena nezávislosť Uruguaye.
- 25.VIII.1850 — narodil se Koloman Banšel, slovenský básník a lidově-výchovný pracovník, spoluzařadatel s P.O. Hviezdoslavom almanachu Napred (zem. 28.III.1887).
- 26.VIII.1944 — zhynuli členi varšavského štábú Lidové armády (AL).
- 26.VIII.1945 — byla obnovena činnosť Slovenskej Matice.
- 27.VIII.1770 — narodil se G. Wilhelm Fridrich Hegel, německý filozof (zem. 14.XI.1831).
- 28.VIII.1918 — sovětská vláda v uznaní práv všech národů na nezávislosť zrušila pakty o rozdelení Polska.
- 29.VIII.1944 — počátek Slovenského národního povstání. Státní svátek Slovenské socialistické republiky. V ozbrojeném boji SNP po boku Slováku bojovali Česi, Rusi, Ukrajinci, Bělorusíni, Poláci, Francouzi, Bulhaři, Maďaři, Holanďani, Američané, Rumuni a jiní.
- 30.VIII.1715 — narodil se Jan Jiří Benda, český hudební skladatel (zem. 18.III.1752).
- 30.VIII.1918 — v Moskvě spáchala teroristka Fanny Kaplanová zločinny atentát na V. I. Lenina.
- 30.VIII.1944 — proti německým vojskům, obsazujícím Slovensko, vystoupili povstalci s partyzány. Těžké boje se odehrávaly v prostoru Ziliny, Kežmarku, Považské Bystrice a Trenčína. 31.VIII. povstalci opanovali téměř celé území Slovenska, kromě pomezních oblastí na západě a východě.
- 31.VIII.1939 — hitlerovská provokace v rozhlasové stanici v Gliwicích.

Kamenné sochy

KTO TESAL „KAMENNÉ BÁBY“? KAMENNE SOCHY S PRÍSNÝMI TVÁŘMI, ROZPTÝLENÉ MEZI KARPATY A STŘEDNÍ ASIÍ, BYLY V PRŮBĚHU LET POVAZOVÁNY ZA ŘECKÉ NYMFY, POHANSKÉ MODLY, NÁHROBKY, POMNÍKY ČI OBRAZY NEPŘÁTEL MRTVÝCH BOJOVNÍKŮ. NA VŠECHNY OTAZNÍKY KOLEM BALBALŮ — „KAMENNÝCH BAB“ — NEBYLA DOSUD DÁNA ODPOVĚĎ. JEJICH PŮVOD JE JEDNÍM Z NEJSPLETITĚJSÍCH PROBLÉMŮ ARCHEOLOGIE.

„S ohledem na zprávy, že hrubě tesané kamenné sochy různých podob, lidově nazývané báby, jichž ještě do nedávné doby stálo hojně na stepních hrobech a mohylách, zejména v jižním Rusku, nyní valem mizí, obracím se k Vaši Exelanci, aby mi předložila podrobné informace o tom, kde se v gubernii Vám svěřené ještě takové kamenné báby na hrobech či mohylách vyskytují...“

Zároveň Vám ukládám, abyste neprodleně vydal příkaz o naprosté nedotknutelnosti těchto památek.“

Kdo z Ukrajinců nebo obyvatel Povolží by si mohl pomyslet, že Ukrajina i Povolží byly kdysi přímo posety záhadnými kamennými figurami? Kamenné sochy, poněkud odlišné od jiho-ruských, se v hojném počtu vyskytovaly i na Altaji, v Mongolsku, Tuvě, Turkestánu a v kirgizských a kazašských stepích. Na západě překročily „kamenní lidé“ dokonce i Karpaty.

V polovině XIX. století se úředník ministerstva vnitra A. Piskarevovi, který shromáždil údaje z jednotlivých gubernií, podařilo napočítat asi 650 takovýchto soch. Byly to však zdaleka neúplné údaje, protože půl století nato uvedla hraběnka A. S. Uvarovová, horlivě se zabývající archeologií, jinou cifru. Podle jejích odhadů bylo jich 1 333.

Informace z gubernií poskytují výmluvný obraz zániku kamenných soch. Tak například náčelník města Taganrogu psal: „V osadách Mariupolského okruhu se vyskytovaly v hojném počtu kamenné sochy, mezi lidem zvané báby (tatarsky mamaja). Když však v roce 1818 projížděl jižním Ruskem Alexandr I., byly všechny sochy odvezeny na hlavní cestu a tam postaveny místo orientačních znamení. Když na hlavních cestách byly později postaveny značky z cihel, báby byly zakopány. U osad Malý Janisol a Nová Karakuba byly kamenné báby v hojném počtu, ale v letech 1779 a 1808 byly všechny odvezeny do této osad a bylo jich použito jako základů ke stavbě chrámů.“

Mezi lidem se o „kamenných bábách“ vcelku nic nevědělo. Sochy s hrubě tesanými přísnými tvářemi byly však opředeny pověrami a báchorami.

Na Sibiři byly některé sochy uctívány jako božstva. V místech kde se řeka Abakan vlévá do Jeniseje, stála kamenná socha, známá už z dob Petra Velikého. Místní obyvatelé ji nazývali Ulukurtjak-taš (velká kamenná stařena). Loveci odcházející na lov skladali této soše poklony, polévali ji mlékem, arakem (mléčná kořalka) a její tvář natírali smetanou a slaninou... Nebyl-li lov zdařilý, odnesla to kamenná bába. Byla bita holemi a bičována důtkami.

List Samarskije gubernskije vědomosti popisoval v minulém století putování jakéhosi venkovana s kamennou bábou do Saratova na rozkaz místního úředníka. Tento venkován do Saratova nedojel. Vyprávěl, že sotva jeho kůň vkročil na most, „vyskočila modla z vozu a vklouzla pod vodu“.

Co říkali o kamenných lidech vědci?

„Sotva se najde v ruské archeologii nějaký spletitější a nejasnější problém. O kamenných bábách bylo napsáno mnoho, ale většinou naprostě jalové věci,“ napsal r. 1915 archeolog N. L. Vesolovskij.

Záhadné sochy však nezpokojovaly jen vědec v Rusku. Psali o nich odborníci z Německa, Francie, Čech, Polska, Finska i Anglie.

Kdo vlastně zanechal potomkům takové množství památek? Byli to Skytové, Hunové, Tatari, Górové, Kirgizové, Uhři, Mongolové Kalmyci, Finové, Kumáni, Slovani, Turci nebo Ujgurové? To však ještě není ani zdaleka

úplný výčet těch, jimž se připisoval obecný stavět kamenné sochy.

Fantazie některých autorů vskutku neznala mezi. Tak například člen Oděské společnosti pro historii a paměti hodnosti A. Fabr srovnával komenné báby se zpodobňováním nymf na starořeckých basreliéfech. Psal: „Analoga mezi zobrazením kamenných bab a nymf je tak veliká, že mimoděk vzniká domněnka, zda naše kamenné báby nejsou řecké nymfy, které převzaly barbarské národy v podobě božstev.“

Badač minulého století se mohli spolehlivě opírat jen o svědectví písemných pramenů. A ty se skoro vůbec nezměňovaly o kamenných sochách.

Dnešní stav archeologie a jí příbuzných věd umožňuje přistupovat k problému kamenných soch z nového hlediska. Jednotný názor na poslání a původ těchto soch neexistuje však dodnes.

Jedna dřívější charakteristická chyba: Všechny kamenné sochy, ať byly nalezeny kdekoli, byly přisuzovány jednomu národu. Teď se to zdá být podezřívavé. Jak bylo vůbec možné směšovat různé skupiny památek, jejichž specifiku může postihnout i oko nevzbuděných vědeckých poznatků?

Nyní už bezpečně víme, že sochy na území dnešní Ukrajiny a Povolží nám zanechali kočovní Kumáni. Dnes můžeme tyto památky vidět ve sbírkách mnohých historických a národopisných muzeí. Když se díváme na nehybné zástupy kamenných postav, znova se nás zmocňuje litost nad nenaprávitevními hřichy archeologického diletanství XIX. století. Takřka ani o jedné z kamenných bab se nemůžeme dovědět, kde přesně stála, než přišla do muzea. Kdyby bylo možné pořídit úplnou a podrobnou mapu míst, kde kamenné sochy stály, pak by bylo snadné zjistit, jaké typy jsou pro jednotlivé oblasti charakteristické. Snadněji by se také řešila i otázka, kde vznikl a jak se tvořil výtvarný kánon, přísně opakován kumánskými kamenníky při každé soše.

V roce 1253 vyslal francouzský král Ludvík IX. do Střední Asie mnohých misionářů, kteří mu měli zajistit podporu velikého chána Mongolů v boji proti muslimům. V čele této mise byl mnich z řádu minoritů Guillaume Roubrouc, který se zúčastnil šestého křížáckého tažení.

Roubrouc putoval k metropoli mongolské říše, městu Karakorum, dva roky. Za nejkrutějších mrazů, bos, přísně dodržoval asketická pravidla svého rádu, čímž budil údiv dokonce i u Mongolů, kteří žili ve velmi tvrdých podmínkách.

V desáté kapitole svého „Putování do východních zemí“ Roubrouc krátce popsal obřad pohřívání významných Kumánů. Čteme tam tato slova: „Kumáni navršují vysoký kopec nad zesnulým a stavějí mu sochu, tváři obrácenou k východu, drží před svým pupkem nádobu.“

Toto nezvratné svědectví, že jihoruské báby stavěli Kumáni, potvrdily později práce sovětských archeologů, kteří tu pracovali.

AKÉ MAJÚ PLATY

Anglický premiér Wilson tráví v zriedkavé chvíli svojho odpočinku v malom ostrove v južnom Anglicku. Ked' prestal byť predsedom vlády Jej Veličenstva, nemusí sa obávať finančných starostí: bude mať ročnú penziu 9.660 dolárov.

*

Kancelár Kiesinger dostával mesačne 9.916,67 mariek brutto, pričom mal k dispozícii vilu v parku paláca Chambourc so štvorčlenným personálom: gazdinou, kucharkou, upratovačkou a šoférom.

*

Doktor Gustav Heinemann, prezent NSR, býva v trinástečnej vile v Essene a jeho mesačný príjem je 5500 dolárov.

*

Indira Gándhiová zdedila vo svojom rodnom meste rodinný palác a okrem toho jej patrí neďaleko New Delhi veľká farma. Býva v jednoposchodovej sedemizbovej vile s dvoma sluhami a upratovačkou, ktorých finančuje zo svojho platu. Plat šéfa vlády Indickej republiky nie je nijako rozprávkový — 370 dolárov mesačne.

Jomo Kenyata, prezent Kénie, dostáva mesačne 3500 dolárov brutto. Okrem toho disponuje reprezentačným fondom, ktorý mu umožňuje rušný život. Rezidencia v Nairobi silne pripomína washingtonský Biely dom a Kenyatov súkromný palác v Mombase mu môže závidieť nejeden jeho „kolega“.

*

Po prehratých presidentských voľbách v roku 1952 robil Nixonov ročný príjem 10 000 dolárov. „Mám auto, podiel na rodičovskom dome vo výške 3000 dolárov a životinou poistku na 4000 dolárov“ — priznal sa vtedy Nixon v televíznom interview. Dnes je milionárom. Jeho ročný príjem robí 50 000 dolárov a súkromný majetok medzitým vzrástol na celkovú odhadnutú hodnotu 890 000 dolárov. Richard Nixon a jeho manželka Patrícia obývajú desaťšobovú vilu v Kalifornii. Nixon má dvakrát vyšší príjem, ako mal jeho predchodca Johnson. Na chod Bieleho domu vydá sa 823 000 dolárov. Nixon môže mesačne disponovať s 97 700 dolármami.

*

Čankajšek, bývalý prezident nacionalistickej Číny na Tajvane má ročný príjem 2500 dolárov, čo je na pohľad smiešne málo. Ale netreba si myslieť, že kvôli tomu musí sa starý pán uspokojiť hrstou ryže denne; má k dispozícii pätnásťzbovú dvojposchodovú vilu v Tajpehu, štyri kuchárky, dvoch sluhov a cadillac so šoférom.

*

AKO SA KDE POZDRAVUJÚ

Prvé slová, ktoré už od nepamäti povie človek človeku pri stretnutí, sú slová pozdravu.

Od vekov sú v Číne známe pozdravy typu: „Akotu chutila posledná ryža?“, „Akо sa držia tvoje zuby?“ a pod. Potomkovia starých Peržanov, Iránci, ešte dnes používajú svoje staroveké pozdravenie: „Nech sa tvoj tieň nikdy nezmienší!“ Aj Turci si dodnes zachovali rozvláčné formy pozdravu: „Nech ta Alah obdarí priažňou“ (v turecké je to pravda dlhšie). Starí Gréci sa vitali zvyčajne krátkym zvratom, ktorý znamenal asi toľko, ako naša „Hlavu hore!“ Rimania sa zdravili krátkym „Vale!“ alebo „Salve!“ (Bud' zdravý). V asketickom stredoveku sa najmä mnisi zdravili: „Memento mori!“ (Pamäťaj na smrť!).

V dnešnom rýchлом tempe života niet času na dlhšie pozdravy. Na celom svete dnes znajú krátko a sú prevážne bez hlbieho obsahu.

Rusi sa pozdravujú zvučným „Zdrastvuj!“, Nemci, Angliačania, a obyvatelia Spojených štátov zvolajú jednoducho „Hallo!“ Francúzi používajú najčastejšie „Salut!“, Taliansi, Španieli a Portugalci sa zdravia „Ciao!“. V Grécku počujete „Ja su?“, „Akó vám slúži zdravie?“. V Dánsku sa vráví „Davs!“ (Čest!), vo Švédsku „Hej!“ (znamená to isté, čo „Davs!“ v Dánsku). Vo Fínsku znie pozdrav „Terve!“ (Je totožný s talianskym „Ciao“). V Juhoslávii sa zdravia „Zdravo!“, v Rakúsku počuf ešte, hoci už pomenej — „Grüss Gott“ (Pozdrav Pán Boh). Ked' sa vám podarí stretnúť esperantistu, pozdraví vás slovom „Saluton!“

K čemu ale byly tyto sochy na mohylách? Zdánlivě nejpřirozenější by asi byla teze, že je to jakýsi náhrobek pomník. To se domnívali a domnívají dodnes někteří badatelé. Proč ale mezi kumánskými sochami tvorí více než polovinu sochy žen? (Právě proto se mezi lidem říká všem této pomníkům — i sochám mužů — kamenné báby).

Cožpak ženy zaujímaly v kumánské společnosti nějaké zvláštní, privilegovanou postavení? Historička Anna Cominová sice tvrdila, že ženy kočovníků se účastnily boju, ale kumánské amazonky přece jen nebyly hlavní složkou kočovnických vojsk.

Polský vědec W. Kotwicz razil v roce 1928 hypotézu, že socha nezpodobňuje zemřelého, ale člověka který plní jakési rituální funkci vůči zemřelému. W. Kotwicz napsal: „Mužské postavy mohly být stavěny na mohylách manželek a matek a naopak. Protože se však častěji zdobili mohyly mužů, měla většina soch ženskou podobu.“

A co k tomu říká archeologie? Koncem minulého století bylo ještě možné ověřit si Roubroucova slova, který stvrdil, že Kumáni stavěli sochu právě na mohyle. V. A. Gorodecov rozkopal osm velkých mohyl, nad nimiž stály kamenné báby. A co zjistil? V šesti z nich nebyly nalezeny žádné stopy po hrobu a se dvěma neměly sochy vůbec nic společného! Svědectví středověkého mnicha nelze proto považovat za hodnověrné. Roubrouc zřejmě neviděl na vlastní oči kumánský pohřební rituál. Zapsal vše podle cizího vyprávění a připojil vlastní výklad. Pro dnešní archeology je však jasné, že kočovníci použili dávných kurhanů jako podstavu pro své „modly“. Vynořila se teze, že kamenné báby byly idoly, jimž pouťnici na cestách kladli oběti.

„Národnost“ kamenných lidí z jižního Ruska je dnes už zjištěna naprostě přesně. Na první pohled se toto zjištění zdá docela jednoduché. Na mnohých sochách lze velmi dobrě rozpoznat různé detaily oděvu, výzbroje a ozdob. Kamenní bojovníci mají opasek, na němž je zavěšena šavle, luk a toulec se šípy. Hrud bojovníku chrání zvláštní puklice. Postavy žen zdobí náušnice, náhrdelníky, přívěsky, váčky se zrcátky a hřebinky... Tyto předměty, vytesané z kamene, porovnali archeologové s věcmi, které byly nalezeny při vykopávkách. Moskevská archeoložka S. A. Pletnevová prozkoumala předměty z vykopávek i velkou skupinu soch a dospěla k závěru, že kamenné báby vytvářeli místní kamenici ve XII. až XIII. století n.l.

Obřad stavění soch se dodržoval u Kumáňů poměrně krátkou dobu a pak znenadání úplně zanikl. Zobrazují-li kamenné postavy zemřelé, pak není docela jasné, proč kočovníci pojednou přestali tesat sochy svých předků a uctívat je. G. A. Fjodorov-Davydov soudí, že příčinou zmizení soch byl nájezd Mongolů, kteří kumánskou aristokracii vyvrátili a zničili i její kult.

Af je tomu jakkoli, ve XIV. století místní kamenici už nedostávají zakázky na kamenné modly. Nahlédněme ale hlouběji do šerého dávnovéku. Víme,

že vznik kumánského sochařství nebyl tak neočekávaný jako jeho zánik. Předchůdce jihoruských soch přece dobře známe. Jsou to turečtí kamenní válečníci, stržící rozlehly pás stepí Střední Asie. Objevili se tu v VI. — IX. století našeho letopočtu, v době bouřlivých událostí, jež změnily etnickou i politickou mapu ouré. Turci z předhoří Altaje obsadili rozlehlu území a vytvořili na nich své kaganáty, mocné, ale krátkodobé politické útvary.

Zatím byl vytvořen jen vrátky můstek od jednoho druhu soch ke druhému. Nálezy soch „už nikoli tureckého“, ale „ještě ne kumánského“ typu jsou prozatím vzácné.

Za éry tureckých kaganátů se nejčastěji vytesávala podoba bojovníka, který drží nádoba v pravé ruce zvednuté do výše prsou. Levá bojovníkova ruka spočívá na opasku, u rukojeti zbraně. Staré turecké sochy by samozřejmě mohly pomoci odhalit problém i kumánského sochařství. Mohly... Ale právě přesný a podrobný „životopis“ starotureckých kamenných bojovníků nebyl dosud objeven. A to, co je dnes známo o původu a podstatě soch, je stále předmětem vědeckých diskusí.

Dodnes lze na Altaji, v Tuvě, Kirgizi, Kazachstánu a Mongolsku spatřit kamennou postavu člověka, od níž se směrem na východ táhne řada do země zasazených kamennů. Tento mlčenlivý válečník vedoucí „zkmenele vojsko“ zapůsobí na každého, kdo putuje touto mrtvou stepí. Socha stojí často u východní strany čtvercové kamenné ohrádky, jejíž zbytky jsou vidět i bez archeologa.

Ještě začátkem našeho století byly tyto ohrádky považovány za hroby dávných válečníků a sochy za náhrobní pomníky. Ale hned první vykopávky „hrobů“ vzbudily rozpaky. Uvnitř se nenašlo kromě popela nic. Protože tam nebyly zjištěny žádné stopy po pohřbu, dospeala většina archeologů k závěru, že stopy ohnišť jsou zbytky oběti a že ohrádky byly postaveny při tryzně za duši zemřelých bojovníků.

Co ale představují sochy? A jaký je jejich smysl?

Velká skupina vědců se domnívá, že Turci stavěli pomníky nejudatnějším bojovníkům. Badatelé se odvolávají na čínskou kroniku, popisující pohřební obřad Turků. V kronice se praví: „Turci po pohřbu zdobí stavbu zbudovanou u hrobu podobou zemřelého i obrazem bitev, jichž se za svého života účastnil. Zabil-li jednoho muže, pak mu postaví jeden kámen. U některých je těchto kamenů sto až tisíc.“

Dvě poslední věty odhalily smysl řady kamenů postavených na východ od sochy. Kamenná figura byla považována za „obraz zemřelého“. Pozdější výzkumy lingvistů však zkomplicovaly tento zdánlivě tak jednoduše vyřešený problém.

Nicméně ještě dříve existovala jiná hypotéza o významu soch, opírající se o „výpověď“ Turků.

V roce 1889 objevil sibiřský vlastivedný pracovník N. M. Jadrincev na horním toku řeky Orchon ve středním Mongolsku stély, pokryté staroturecký-

mi hieroglyfy a značkami čínského písma. Stély byly postaveny na počest tureckých vládců, Kül-teginu, který zemřel v roce 731 našeho letopočtu, a jeho bratra Bilgä-kagana, poříbeného o tři roky později. Orchonské texty vyprávěly o povznesení tureckého lidu, o bratrovražedných válkách a rozepřích mezi kmeny, o zotročení kočovníků Čínou, o boji Turků za nezávislost a o jejich úspěšných taženích za Činskou zed.

Pomník Bilgä-kagana hlásal: „V čele s vojevůdcem Kug Sengunem přišlo vojsko o síle 40 000 mužů... Zaútočil jsem na ně a zvítězil nad nimi. Třicet tisíc jsem zahubil... Když můj starší syn zemřel na nemoc, postavil jsem (mu) jako balbal Kug Senguna.“

V textu nápisu Kül-teginova se dále praví: „Můj otec-kagan... po nabytí vlády odletěl (to jest zemřel). Na počest mého otce-kagana v čele (řady náhrobních kamenů) byl postaven balbal (podařba) Baz-kagana.“

Text kroniky mluví o Baz-kaganovi jako o nepříteli Turků, kterého porazili v jedné z bitev.

Úryvky tak naznačují, že sochy (balbaly) zobrazují podobu nejmocnějších nepřátel a byly postaveny na počest vítězů.

Někteří badatelé však soudí, že nejumějně vytesané kamenné sochy zobrazují tureckého bojovníka, kdežto hrubě opracované kameny jeho nepřátele.

Předpoklad, že se pomníky stavely nepřátelům, i přes jeho nelogičnost z dnešního hlediska, je ve skutečnosti mnohem pravděpodobnější.

Víme už, jak pohlíželi na duše zemřelých ti, kteří se šťastně vracejí z bitevního pole. Zemřelý byl vždy pohřben, dokonce i tehdy, když jeho tělo nebylo nalezeno. Při vykopávkách archeologové v některých mohylách někdy nalézají místo pohřbeného jeho „náhražku“, figurinu. Pouhý pohreb však nestačil. Duše lidí, kteří byli za svého života mocni, se po odchodu na onen svět stávaly zvláště zlé, a proto se na jejich počest pořádaly honosné tryzny. Často duše zemřelého „požadovala“ bohaté a hojně oběti.

Turecké kamenné báby byly stavěny pravděpodobně v den výročí tryzny po zemřelém. K honosnému ceremoniálu tryzny patřily závody na koních, souboje sa šavlemi, rituální zápasy a přinášení obětí. A snad nejslavnostnějším závěrečným aktem bylo postavení kamenné sochy zobrazující nejmocnějšího z nepřátele zemřelého bojovníka. Na tryznu, jež často přivedla příbuzné na mizinu, se sjížděli hosté — všichni, kdo se o slavnost vyděděli.

V té době byl už vybudován i památník. Kamenná ohrádka ohraničovala nevelké prostranství, kde měla přebývat duše tureckého bojovníka. U východní strany ohrádky byla postavena socha. Duše nepřítele, uvězněná v kameni, byla teď odsouzena, aby věčně sloužila svému pánu. Sochu obraceli tváří k východu, na tu stranu, kde byla božstva — ochránci Turků. Každá kamenná socha jako by promlouvala k tureckým vojákům slovy jejich vojevůdce Kül-teginu: „Při po-

hledu na něho vězte, (to jest uče se), vy, turečtí vojevůdci i lidé!“ A při pohledu na tyto symboly vlastní události se Turci snažili proměnit co nejvíce nepřátele v kámen.

Tyto sochy o mnoho let přežily turkatarské říše.

Dnes už je jedna část problému „kamenných bab“ uzavřena a vyřešena. Tyto primitivní kamenné figury u památníků příslušníků staroturecké aristokracie ve Střední Asii jsou podobami nepřátele. Rozluštění tohoto problému nebylo však nijak jednoduché. A není pro nás jisté bez zajímavosti, že konec dlouhému sporu o jejich významu byl učiněn v Československu. V 1958 a 1963 zkoumala expedice Archeologického ústavu ČSAV v Praze, pod vedením Lumíra Jislá, zmíněný Kül-teginův památník v Mongolsku. Výzkum a jeho následující teoretické zpracování vedlo k závěru, že tyto hrubé figury nepředstavovaly zemřelého, jemuž byl památník vybudován. Není to možné již proto, že na zkoumaném objektu bylo objeveno pět takových tureckých figur, které vedle skutečného sošného portrétu Kül-teginova, který zhotovali čínské dvorní umělci, vyslaní sem čínským císařem. Je tudíž vyloučeno, aby zemřelý tu byl zpodeně šestkrát. Výsledek archeologické práce tu opravil i špatnou lingvistickou interpretaci nápisů na některých kamenech-balbalech, jež obsahovaly údaj, že jde o „balbal XY“. Dosud se tomu rozumělo tak, že balbal představuje tu osobu, uvedenou zde jménem.

Avšak nesrovnalost mezi rodovými erby, jimž byly jiné kameny nebo sochy opatřeny, zvláště fakt, že prokazovaly případnost se zemřelým (v některém případě to byl přímo erb samého chána Bilgä-kagana) a objevily se na kameni či soše mající představovat nepřitele, dlouho zamítala skutečnost. Jediný logický závěr z toho plynoucí je však ten, že jméno uvedené na balbulu znamená nikoliv toho, koho balbal představuje, ale jméno majitele. Analogicky erb Nikoliv erb nepřitele, ale opět majitele. Tedy balbal, darovaný tím a tím. Kombinací archeologických faktů s originálními texty (viz úryvky shora) došlo se k tomuto závěru: První balbal v řadě, někdy opatřený nápisem či erbem, nebo obojím, symbolizuje nějakého význačného zabitého nepřítele (texty jej někdy uvádějí jménem), majícího sloužit po smrti svému přemožiteli, kterého se však jeho majitel vzdal a daroval jej jako projev lásky nebo úcty jinému zemřelému, synovi, otcí, strýci, či jako vysoký úředník svému zemřelému chánovi. Jen tak si možno vysvětlit i fakt, že u jednoho z dalších památníků chánské rodiny na Orchonu je kámen s erbem Bilgä-kagana. Nepochybě je to právě balbal, představující onoho vojevůdce Kug Sengunu, kterého Bilgä-kagan podle svého závěru postavil u památníku svého zemřelého syna. Správným spojením článků víme, komu tento anonymní památník patřil.

LUMÍR JISL

KURIÓZNÍ SNÍMKY

V Davisově klenotnictví v Londýně stál obchodní vedoucí William May před otevřeným trezorem. Když z něho vyjímal drahotné šperky, aby je umístil ve výloze, zastavila před obchodem světlemodrá dodávka. Vyskočilo pár mládenců v kožených bundách, s motocyklovými přilbami a brýlemi, kteří se vřítili dovnitř: „Lehnout, loupežné

přepadení,“ představili se personálu. Za několik vteřin sebrali šperky za 50 000 liber. Dva chodci, kteří se jim postavili do cesty, srazili obuškem. Dodávka odjela...

Gangsteři ale netušili, že jejich přepadení vyfotografoval redaktor David Hurn, který právě šel do své redakce. Tak vznikly nejen kuriózní snímky, ale také dokument, který pomohl policii pachatele dopadnout.

PRVE LÁSKY

Zostávajú kdesi v hústi rokov plaché bozky našich prvých lások.
Za múrmi internátu — skúšky bokom — nevedel som si rady s rukami a s hlasom.
Nevinnú rosu z nakradnutých kytic spálili sme udýchaní trémou
Koľko prešlo rokov — sto alebo tisíc — od takzvanej lásky bez problémov?
Splývajú nám kdesi v cestnej sieti prchavé vône prvých bozkov.
Každému z nás však kdesi združka svieti chvíľa, keď sa prvýkrát dotkol elektriny ženských vlasov.

PAVEL KOVS

ANGLICKO-FRANCÚZSKO 1970 (IV)

Keď hľadíme na parádne uniformy jazdeckej a pešej gardy Jej Královského Veľičenstva, na každodennú výmenu stráže, ktorá pred Buckinghamský palác a do Whitehallu pritahuje davy tak turistov, ako aj Londýnčanov, čo majú radi tradičie, vidíme na jednej strane v tejto výmene stráže trochu zachovanej minulosť a na druhej strane modernosť dneška. Ale tento kontrast nie je taký veľký, ako by sa to mohlo zdieľať. Tak isto ako neprekvapuje pohľad na bubeníka na Spiši alebo na Orave, ktorý udiera na svoj bubon pod televíznou anténou. Je to iba hra... Ale za touto hrou sa skrýva kus dejín krajiny, ktorú v staroveku obývali Kelti, ktorá v 1. až 5. storočí bola pod nadvládou Rímanov a okolo r. 450 ju čiastočne ovládli Anglovia a Sasi. Až roku 829 z jednotlivých spojených kráľovstiev vzniká jednotný štát — Anglicko.

Anglicko je dnes najväčšou a najstaršou historickou časťou Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska. Celé kráľovstvo tvoria štyri historické krajinu. Anglicko, ktoré je nížinatou krajinou s Penninským horským pásmom a Cornwalskou vrchovinou na Cornwallskom polostrove ležiacom na juhozápade. Wales je zasa hornatou krajinou, ktorej väčšiu časť zaberajú Kambrické hory. Škótsko je krajinou hornato-pohorkatou s Kaledónskymi horami a Grampianmi v severnej časti, ako aj juhoškótskou pahorkatinou. Konečne Severné Írsko (Ulster — nížinatá krajina s pahorkami na východe a severozápade.

Veľká Británia je konštitučná monarchia. Trón je dedičný po meči i po prasateli. Kráľ alebo kráľovná sú hlavou štátu. Zákonodarná moc patrí parlamentu, ktorý má Hornú a Dolnú snemovňu. Poslanci do Dolnej snemovne sú volení, kým v Hornej snemovni poväčšine zasadajú lordi na základe dedičného práva. Výkonnú moc má vláda povolaná parlamentou väčšinou a zodpovedná parlamentu. Avšak prv než sa terajšia kráľovná Alžbeta II. stala hlavou štátu, dejiny Veľkej Británie boli mimoriadne bohaté na udalosti. Dejiny tejto krajiny by nevošli ani do hru bej knihy. Anglicko nemá vlastne písanú ústavu a právo tvoria jedine jednotlivé ústavné zákony a v poslednom čase sa upúšťa dokonca aj od tradičného puritanizmu v prospech tzv. „permissive society“, čo by sa dalo preložiť ako „spoločnosť, ktorá všetko dovoľuje“. Tu však treba pri pomenúť niekoľko historických faktov.

Štátnym vierovyznaním v Anglicku je anglikánska cirkev založená roku 1534.

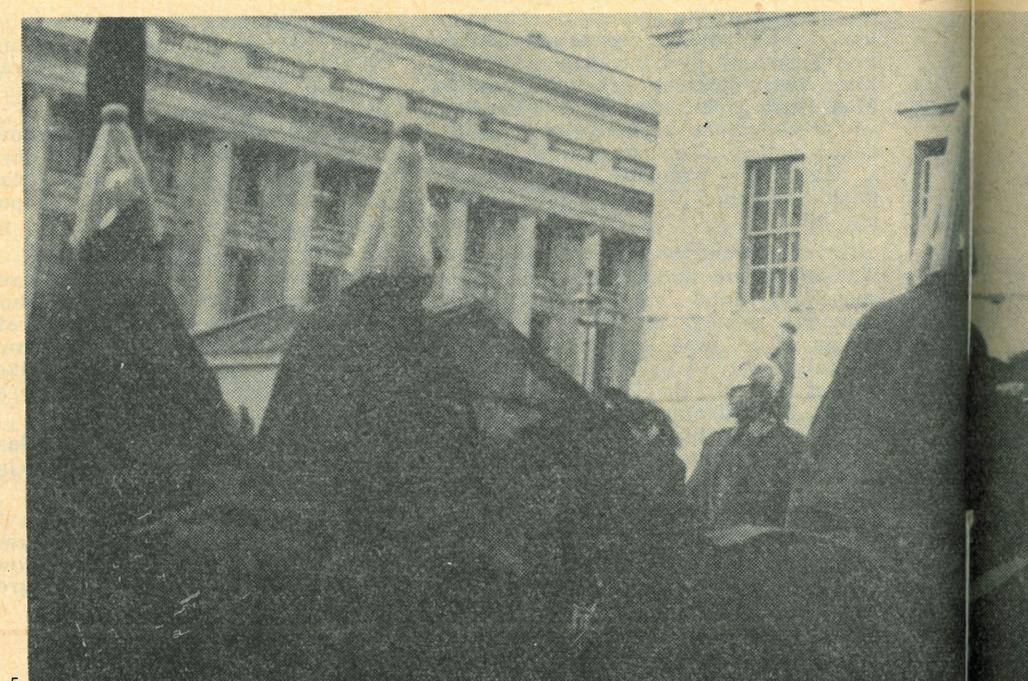
Henrichom VIII. Priamym dôvodom pre odklon od katolíckej viery bol spor kráľa s pápežom Klementom VII., ktorý nesúhlasil s vyhlásením jeho manželstva s Katarínou Aragonskou za neplatné a uznaním manželského zväzku s Annou Boleynovou. Odvtedy hlavou cirkvi je anglický kráľ. Po rôznych zmenách liturgického charakteru kráľovná Alžbeta I. v roku 1563 s konečnou platnosťou schválila práva, ktoré podnes platia v anglikánskej cirkvi, opatujúci kalvinizmus.

Za vlády Alžbety I. popri rozvoji anglickej nadvlády na moriach zaznamenávame prvé koloniálne koristi, ktoré sa stali základom moci Veľkej Británie uskutočňovanej vykorisťovaním ujarmených národov a štátov. Iba po druhej svetovej vojne nastáva kríza tohto veľkého koloniálneho impéria, ktoré dnes už patrí minulosti. Toto impérium nezachraňuje ani taký politický útvar, akým je Britské spojenstvo národov tzv. Britské impérium, ktorého súčasťou sú nezávislé štaty, protektoráty, državy a kolónie.

Napriek tomu, že pomenovanie Impéria sa čoraz väčšmi stáva iba formalitou, Veľká Británia ešte stále patrí medzi nejvyspejšie priemyselné krajinu Európy. Smelo sa dá povedať, že je jednou zo svetových ekonomických mocností. Priemyselná revolúcia, ktorá sa tu uskutočnila v polovici 18. storočia a vyvrcholila za dlhoročnej vlády kráľovnej Viktorie, ako aj vznik robotníckej triedy sa dnes prejavujú vo vyspej tej technike, kultúre výroby, schopnostiach využívať vlastnú surovinnú základňu. Ale Veľká Británia si nevie poradiť so sociálnymi problémami. Písal som už o tom v minulom čísle. Sú to problémy, ktoré kapitalizmus nemôže vyriešiť. Najmä tu, kde na neveľkom priesotre ohraničenom morom (244 000 km²) žije a pracuje vyše 50 000 000 obyvateľov. Hustota obyvateľstva je obrovská, oveľa väčšia ako 200 obyvateľov na štvorcový kilometr. Charakteristickým javom je tu konurbácia čiže stále zrastanie miest a mestských zoskupení do jedného celku.

Prikladom takého mestského molocha je Londýn, mesto (popri klasickom Chesteri) založené Rímanmi v prvom storočí nášho letopočtu sa vtedy volalo Londinium. Londýnu venujem niekoľko ďalších poznámok v budúcej korešpondencii. A teraz si ešte raz pozrime parádu obidvoch kráľovských gárd. Všimnime si ako historická nádhera prechádza do muzeálneho štátia, hoci sa ešte nachádza na ulici.

text a snimky: MARIAN KAŚKIEWICZ

KAMEŇ Z MESIACA NA VLASTNÉ OČI

TATIANA FABINI

V Ondřejovskom observatóriu pri Prahe vystavovali malý šedý kamienok — jeden z tých, ktoré Aldrin s Armstrongom priniesli z Mesiaca. Vlani 21. júla sme ich videli na televíznych obrazovkách ako na Mesiaci zberajú horniny a teraz si z tejto cennej zbierky môžeme pripojiť ešte jeden kamienok na vlastnú oči.

Nie je veľký — iba ako orech, presnešie povedané má 4 cm v priemere. Má takú obyčajnú sedú farbu, že aj na farebných fotografiách by vyzeral práve tak, ako na novinovom obrázku. Je to farba, o ktorej ani kozmonauti nemohli povedať nič viac, iba že je sedá. Možno raz ľudia tomuto odtienu budu hovoriť „mesačná sedá“, lebo taký dojem aký má človek z tohto kamienka, má vraj z celej pustej mrtvnej krásy Mesia- ca.

Tento kúsoček mesačného porchu váži necelých 22 gramov — je to teda práve tisícina z „najcennejšieho vedeckého materiálu všetkých čias“, z prvých hornín, ktoré ľudia prepravili z mimozemského telesa. A pri tom tento vzácny kamienok, hermeticky uzavretý v dusíkovej atmosféri, vyzerá tak nenápadne a schátralože keby ležal voľakde pri ceste, sotva by si ho niekto všimol.

— Obyčajný šuter — hovoria ľudia na výstave. Ale napriek tomu chodia na Ondřejov aby sa na vlastné oči presvedčili, že na inom kozmickom telesu vyzerajú kamene tak isto ako na Zemi.

Kameň ako kameň?

Zrejme všade, kde nejaké kamene sú, v niečom sa podobajú na naše pozemské. Kamienok na výstave — mesačná hornina typu A je na výzor i zložením v pod-

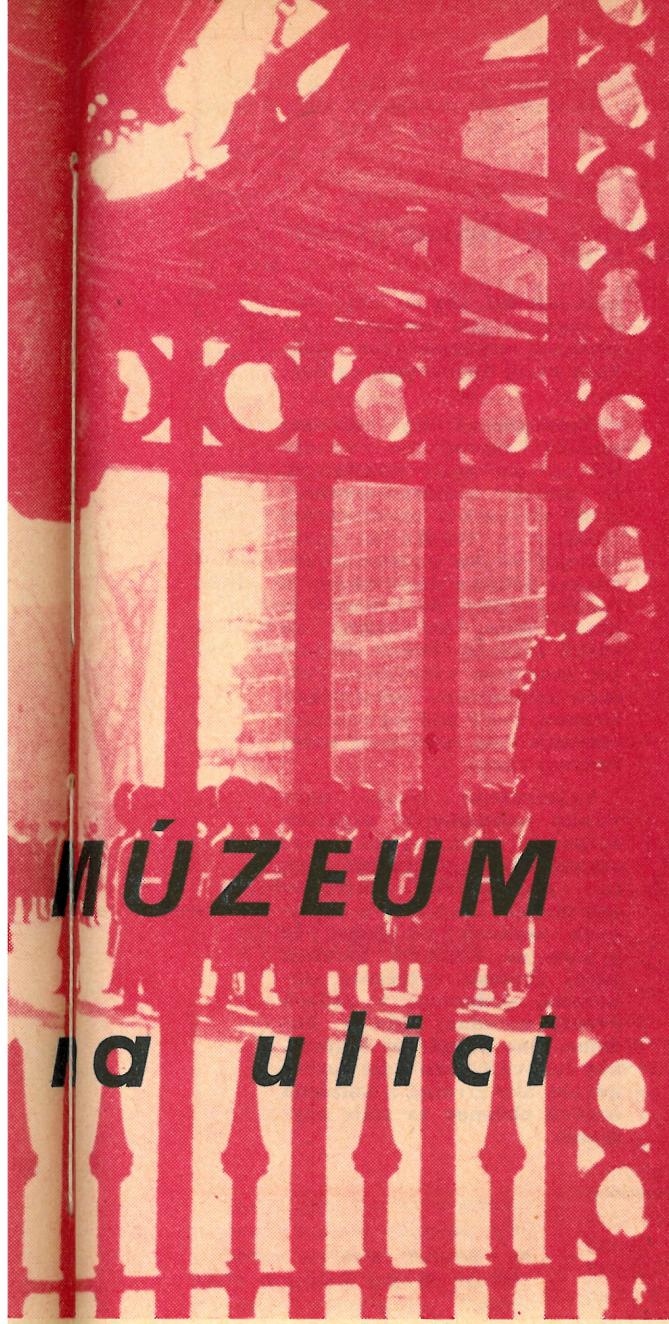
state taka, ako kamene, do akých môžete zahŕňať napr. v Nízkych Tatrách. Pozemský dvojník — mŕtva je vystavený vo vedľajšej vitríne a naozaj je nazoznanie. Zložením sú melafýry príbuzné čadičom vekom sa lišia, vznikli nie v tretiahorách ale v pohorách a ich čierna farba sa s vetraním zmenila na — mesačnú.

Na mesiaci sa však našli aj iné typy kameňov návštěvníci mali predstavu o tom, ako vyzeraj ostatné kamene z Mesiaca, na výstavu dali portfolia aj pozemských dvojníkov všetkých druhov ných hornín. Pozemské bázické horniny, tmavé l-
ké, tak vyzerá Mesačná hornina typu B. Breckie-
ky rôznych vyvrených hornín, tmavých i svetl-
ch zlepene sklom, predstavujú mesačnú horninu t. Aj sopečný prach a popol je taký istý, ako my
prach — hornina typu D.

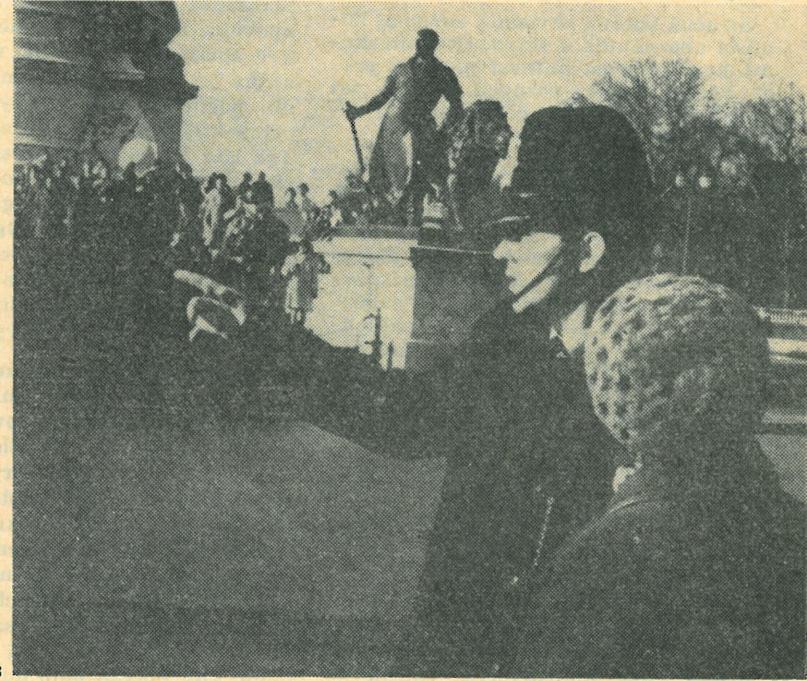
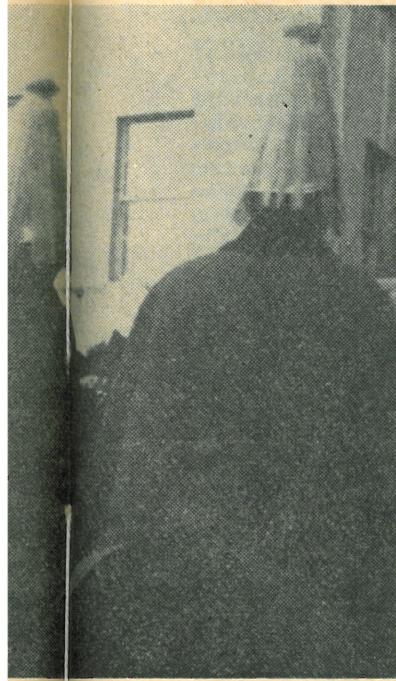
— Nájdu sa na Mesiaci aj vltavíny? — spýtal den nadšenec na výstave dr. Tučeka a ľudia no sa smiali naívnej otázky. Lenže dr. Tučekovi z prahu Národného múzea tento nápad vobec nepál divný, „bol by div, keby sa nenašli“, odpovedal i sa tam predsa nájsť prírodné sklo najrôznejších žnenia. Možno také, ako islandská láva — a sú také ako naše vltavíny.“

Kvapky skla

Kozmonauti našli na mesačnom povrchu až sklené gulôčky, väčšinou tmavošedé ale niekto sfarbené do hneda, do žlta i do červena. Ich pôvod je jasný — meteority, ktoré neustále narážajú na povrch, rozťavujú kremičité zrnká piesku a

1. Na poste pred Whitehallom
2. Taktô vyzerá každý deň pred Buckinghamským palácom čas výmeny stráže
3. Londýnski policajti sú nesmierne zdvorili a vedia absolútne všetko
4. Gardista v plnej paráde má presne určenú trasu, po ktorej chodí; keď prejde do konca hľasito dupe, a potom sa vráti.
5. Jazdecká garda
6. Garda kráča na každodennú výmenu stráže

skla zas okamžite chladnú na sklené guľôčky. Takisto aj na povrchu tvrdších kameňov vyrývajú meteority malé i väčšie jamky tiež potiahnuté sklovitou vrstvičkou.

Lenže takto by sa z Mesiaca zakrátko stala sklená krajina. Prebiehajú tam však aj procesy opačné, pri ktorých sa sklo znova rozpadá. Pretože Mesiac nemá atmosféru, slnečný vietor — prúd protónov zo Slnečnika udiera na jeho povrch. Tak protóny bombardujú a rozrušujú mesačné horniny, menia ich postupne na šedé vyprahnuté kamienky, podobné zvetraným mafafyrom.

A práve preto, že slnečný vietor neustále bombarduje povrch Mesiaca, neudržali sa tam nijaké uhličitaniny, ktoré my, pozemšťania považujeme za základ života. Možno sa nájdú niekde pod povrhom, ale to sa uvidí až potom, keď výprava Apollo 13 pristane v oblasti Fra Mauro a kozmonauti vykopú vzorky z trojmetrovej hlbky. Prvé správy z Houstonu sice tvrdili, že uhličitaté zlúčeniny sa objavili aj vo vzorkách, ktoré priniesla výprava Apolla 11, ale bol to omyl. Pravdepodobne sa do vzoriek dostali až neskôr, na Zemi, napriek tomu, že vzorky boli v ochrannej atmosfere nasýtenej kyselinou octovou, v suchom dusiku a vo vakuu.

Taký istý omyl bol aj aj s vodou. Po podrobnejších analýzach sa zistilo, že v horninách, ktoré priniesli doterajšie výpravy Apolla, voda nebola — ani volná, ani viazaná v mineráloch.

Lenže niektorí vedci sa s tým nechcú zmierit a tvrdia, že na Mesiaci sa voda musí objaviť, alebo aspoň sa musí dokázať, že raz tam voda bola — veď ako inak mohli vzniknúť meandrovité údolia na Mesiaci? Na

prvý pohľad vyzerajú tak, ako keby ich vymlela tečúca voda. A preto sa výprava Apolla 19 (pravdepodobne koncom roku 1972) vyberie hľadať vodu, presnejšie povedané ľad do Schroeterovho údolia.

Bezvodá troska

Začiatkom tohto roku sa usporiadala v Houstone medzinárodná vedecká konferencia, na ktorej sa zhralo všetko, čo je doteraz známe o mesačných horninách. Hovorí sa, že medzi učenými hlavami vznikla hádka (pardon, vedecký spor) o tom, akého pôvodu mesačné horniny vlastne sú. Až napokon tento bod z rokovania celkom vynechali. Dohodli sa len na tom, že o Mesiaci viemie toho zatiaľ málo a o pôvode mesačných hornín v podstate nič.

Mesiac je bezvodá troska — to je jediné, čo zatiaľ možno s určitosťou povedať, hovorí sa v záveroch konferencie. Všetky tri poznatky, množstvá analýz hornín a roky výskumov, všetky výsledky možno považovať zatiaľ iba za predbežné a bude ich treba neustále dopĺňovať a revidovať. Treba sa vyvarovať unáhlených záverov a tvrdiť len to, čo možno s určitosťou dokázať.

Napríklad horniny z výpravy Apolla 11 obsahovali jedenásťkrát toľko titánu ako zemská kôra. Vedci však z tohto pozoruhodného poznatku nič nevyvodzovali — podľa kameňov z jedného miesta mesačného povrchu nemožno predsa posudzovať zloženie všetkých mesačných hornín. Práve tak, ako keby vesmírčania pristali na našej planete povedzme v Tatrách — tiež by nemohli tvrdiť, že celá Zem sa skladá zo žulových balvanov. A neskôr sa ukázalo, že s tým titánom bola

opatrnosť namieste — Apollo 12 prinieslo horniny, v ktorých bol obsah titánu polovičný.

O pôvode mesačných hornín je zatiaľ zrejmé len to, že sú to kremičitan pyrogénneho pôvodu, tedá vznikli kryštalizáciou taveniny. Ale ako vznikla tá tavenina, v tom sa už predstavy viedcov rozchádzajú. Jedným sa zdá pravdepodobné, že tavenina je sopečného pôvodu a druhý tvrdia, že povrch Mesiaca sa pravdepodobne roztavil nárazmi veľkých meteorítov. Sú však aj takí, ktorí pripúšťajú obe možnosti — horniny na Mesiaci môžu byť aj vulkanické aj impaktné. Až d'alsie zbierky hornín z Mesiaca môžu priniesť definitívnu odpoveď na tieto dohady.

Putujúce kamienky

Pätnásť kameňov z tých, čo nazbierali na Mesiaci Armstrong s Aldrinom, vybrali z NASA pre výstavy. Jeden z nich zostane natrvalo vo Washingtone v Smithsonian Institute, ostatné budú jeden rok na putovných výstavách. Sedem poputuje po USA, dva z nich budú sprevádzat kabínu Apolla 11 po hlavných mestách Spojených štátov. Zvyšných sedem rozoslala NASA po celom svete.

Výstava mesačnej horniny už bola vo Viedni, Moskve, Varšave a teraz pri Prahe v Ondřejově. Pre Bratislavu sa toto podujatie nepodarilo zabezpečiť, a preto kto nemal možnosť pozrieť si do 15. marca ten malý mesačný kamienok v Ondřejově, ani na Expo 70 v Ōsake (kde bola kolekcia siedmich vzorkov mesačných hornín), musí si počkať, kým bude na Zemi toľko kameňov z Mesiaca, že si ich zaobstará vari každé múzeum.

Medzi statočnými, pracovitými a celým srdcom pohostinnými Vyšnolapšanmi, ktorých bydlisko spomína písomná správa už roku 1463 sa odohrala významná udalosť. Boli tu voľby do Obvodného výboru Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov na Spiši.

Už od rána sa v hojnom počte schádzali delegáti, zástupcovia všetkých miestnych skupín Spoločnosti roztrúsených po celom Spiši, prišli zástupcovia stranických a štátnych orgánov miestnych, okresných, krajských a ústredných (viď. Život č. 7, 10. str.).

Správa ustúpujúceho obvodného výboru o práci za obdobie od 11. decembra 1966 do 21. júna tr. (deň nových volieb), prednesená krajanom Jánom Magierom, ktorého obvodná volebná schôdza za jeho dlhoročnú, obetavú prácu zvolila za čestného predsedu noveho Obvodného výboru, bola zaujímavá a všeobecná.

Správa hodnotila dosiahnuté výsledky i skúsenosti OV a všetkých miestnych skupín, poukazovala na prejavujúce sa ešte nedostatky a vytýcovala smernice do budúcnosti, pre prácu všetkých

VOLBY NA SPIŠI

organizačných a kultúrnych zložiek na Spiši, ale aj pre celú Spoločnosť a jej Ústredný výbor, obsahovala návrhy pre 4. zjazd Spoločnosti schválené na volebných schôdzach jednotlivých miestnych skupín KSČaS.

Stručná správa obvodnej revíznej komisie oboznámila s finančnými otázkami, poukázala na nutnosť prehlibiť prácu Spoločnosti na rôznych úsekoch jej pôsobenia a odstrániť nedostatky vo výbavene klubovní a súborov.

Zivá a bohatá diskusia kladne hodnotila dosiahnuté výsledky, rozšírila návrhy zo správy a prispela — až na jednotlivé pripady — k spresneniu úlohy Spoločnosti v budúcnosti. Mnohí diskutanti sa vo svojich diskusných prispevkoch obširne zaoberali otázkami zabezpečenia výučby slovenčiny na základných školách, poukazovali, že ešte nie sú využité všetky možnosti. Zdôrazňovali, že bez dobrej znalosti slovenčiny sa nebudú môcť v budúcnosti plniť úlohy pre ktoré vznikli o pôsobí KSČaS. Perfektnú znalosť slovenčiny môže mládež zaistit iba škola. V diskusii sa prelinal aj problém, ktorý existuje na pozadi náboženských sporov v Novej Belej a Krempachoch a keďže je nevyriešený má vplyv na harmonické spolunažívanie občanov týchto obcí.

V mene spoločensko-administratívneho oddelenia ministerstva vnútra a krajských orgánov, prehovoril súdruh Stanislav Jermak. Zdôraznil, že OV prišiel na svoju volebnú schôdzku s úspechmi: učinkujú súbory, sú organizované zaujímavé podujatia, zväčšuje sa ekonomická základňa príslušníkov slovenskej národnostnej meniny, ktorí sa úspešne zúčastňujú svojpomocných prác. Toto všetko svedčí o správnom občianskom postoji. Zároveň s. Jermak o. zdôraznil, že pokiaľ existujú oprávnené požiadavky rozvoja slovenskej národnej kultúry v Poľsku, dotal tiež požiadavky budú podporované stranickými a štátnymi orgánmi, hmotné požiadavky budú uspokojované. Zaujal tiež postoj k iným otázkam vyplývajúcim z diskusie. Záverom svojho prihovoru s. Jermak želal zhromaždeným, aby zvolili do funkcií v OV dôveryhodných, energických a rozvážnych krajanov, a zaželal veľa úspechov v budúcej práci.

V diskusii prehovoril aj tajomník OV PZRS v Nowom Targu súdruh Tadeusz Barbachen, ktorý o. sa snažil vysvetliť otázky spojené s výučbou slovenčiny na základných školách, a v mene okresných orgánov pozdravil účastníkov obvodnej volebnej schôdzky.

Hlavnu pôsobnosťou KSČaS, zdôrazňovala správa Obvodného výboru, je

starostlivosť o pestovanie a rozvoj slovenskej kultúry a osvety: starootcovských tradícií, slovenského jazyka, zvykov, umeleckých súborov, ale aj prehľbovanie organizačnej a vydavateľskej činnosti. Stále úsilie o plné využitie možnosti, ktoré nám vytvára internacionálistickej politika Poľskej zjednotenej robotnicej strany a podmienky poskytované ľudovou vládou, umožňujú plný rozvoj národnostného hnutia, plnenie Spoločnosťou jej úloh.

Spoločnosť na Spiši prišla na svoju obvodnú volebnú schôdzku s výsledkami súčasnej pôsobnosti, s úspešnými pracovnými výsledkami dosiahnutými zaslúženými a obetavými aktivistami všetkých zložiek.

Odvodzajme teraz hlas niekoľkým faktom:

Pôsobí päť súborov piesní a tancov (v r. 1966 — 3), ktoré majú 72 členov a ich programy sledovalo 35 000 divákov. Súčasne vznika reprezentačný súbor piesní a tancov Spoločnosti z radov jednotlivých súborov zo Spiša a Oravy. V najbližšom období Spoločnosť pre tento súbor kúpi kroje a niektoré hudebné nástroje v hodnote vyše 100 000 zlatých — aby sa nemuseli požičiavať od iných súborov, čo sa aj v diskusi spomíalo. Počítaj sa, že kompletne vybavenie tohto súboru bude stať asi 450 000 zl.

Pri OV KSČaS na Spiši pôsobia aj tri sláčikové kapely (v r. 1966 — 4), štyri dychovky (v r. 1966 — 6) a úspešne účinkujú štyri divadelné krúžky (v r. 1966 — 5), ktoré majú 42 členov a ich predstavenia videlo vyše 6 000 divákov.

Na 15 miestnych skupín na Spiši má Spoločnosť 10 klubovní (v r. 1966 — 9), ktoré sú zároveň organizačnými miestnostami, a ktoré v praxi realizujú heslo Spoločnosti: Spoločne žijeme, pracujeme a tvoríme našu budúcnosť!

Obvodný výbor má 1 780 členov (v r. 1966 — 1 768 členov). Tento počet, dôležitý pre dnešok, ale aj pre ďalší rozvoj Spoločnosti znamená, že Spoločnosť si upevnila svoje miesto medzi krajanmi a v spiškom prostredí vôbec. Avšak nutný je ďalší nábor členov, zväčšovanie počtu aktivistov, aby sme zaistili perspektívnu činnosť našej organizácie. Tak isto je nutné, aby sme pomocou rôznych organizačných podujatí v každej miestnej skupine angažovali všetkých členov do práce v Spoločnosti. Do tejto práce mali by sme stále plne zapájať mládež, aby sme si vychovali budúci aktivistov miestnych skupín, obvodného a ústredného výboru.

Správa zdôraznila úlohu Spoločnosti vo výchovnom pôsobení na členov, aby sa stávali verejne angažovanějšími občanmi, aby sa stále plne zapájali do revolučného pohybu, ktorý prebieha v našej ľudovej vlasti, každodennou prácou na svojom pracovisku. Je to plné realizovanie úloh vytýčených stranou, ktoré pod jej vedením plní celú spoločnosť. Zjednotenie v radoch Fronty národnej jednoty, musíme sa stále plnejšie podieľať na vytváraní podmienok k tomu, aby Poľsko bolo modernou, priemyselnou krajinou s vysoko efektívnym poľnohospodárstvom. Je potrebné, aby kultúrna činnosť našej organizácie bola pokrovká a tvorivá, aby prichádzala s novými iniciatívmi.

V správe a v diskusii sa zdôrazňovalo, že je nevyhnutné, aby všetci členovia Spoločnosti, každý z nás, boli dobrými vlastencami, stáli na tvorivých poziciach, aby mali na zreteli predovšetkým záujmy socializmu v Poľsku a vo svete. Vo svojej činnosti — poukazovalo sa ďalej na schôdzku — mali by sme prispievať k prehľbovaniu bratských zväzkov medzi národnou Poľsku a Československou, pracovať pri zovšeobecnení pokrovkových kultúrnych tradícií spoločných bojov za sociálne a národné oslobodenie.

To všetko patrí predovšetkým k podstate pôsobnosti Spoločnosti a vyplýva z kultúrnych požiadaviek členov našej organizácie prihlásených na miestnych volebných schôdzach a prehľbených na volebnej schôdzke. Obvodného výboru vo Vyšných Lapšoch, a je zahrnuté v rezolúciu schválenej na tejto schôdzke. S takými základnými návrhami pôjdú delegáti zo Spiša na 4. zjazd KSČaS.

Adam Chalupec

REZOLÚCIA

SCHVÁLENÁ NA VOLEBNEJ SCHÔDZI OBVODNÉHO VÝBORU
KSČaS NA SPIŠI

Hlavnou náplňou pôsobnosti Obvodného výboru Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov na Spiši a miestnych skupín sú smernice načrtнутé v správe ustúpujúceho Obvodného výboru KSČaS. Je to predovšetkým starostlivosť o kultivovanie starootcovských tradícií, jazyka, zvykov, piesní a tancov, snaha o upevnenie a prehľbovanie organizačnej činnosti tak, aby naša krajská organizácia rástla, aby sa rozširovali rady aktivistov, aby sa do práce stále plne zapájala mládež, aby boli zdokonalované pokrokové formy práce a upevňoval sa postoj kultúrneho činiteľa oddaného rozvoju našej Spoločnosti a celej našej krajiny. Usilovať sa o popularizáciu nášho krajského časopisu Život a prispievať k obohacovaniu jeho obsahu.

Zhromaždení na volebnej schôdzi Obvodného výboru na Spiši zaväzujú novozvolený výbor, aby na 4. zjazde Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku prednesol všetky konštruktívne návrhy prijaté na volebnej schôdzi miestnych skupín, obiahnuté v správe ustúpujúceho Obvodného výboru a doplnené príspevkami z diskusie na

tejto schôdzi, aby sa takto stali záväzne pre realizáciu vo všetkých organizačných zložkach našej Spoločnosti na Spiši.

Zhromaždení na volebnej schôdzi Obvodného výboru KSČaS na Spiši konštatujú, že bohatý kultúrno-osvetový život slovenskej národnostnej meniny v Poľsku sa môže rozvíjať vďaka internacionálistickej politike našej strany a ľudovej vlády. Socializmus je našou ideou ku ktorej sa všetci hlásime. Pevne stojime pri programe vytýčenom Poľskou zjednotenou robotnickou stranou, ktorý pod jej vedením realizuje celú spoločnosť našej ľudovej vlasti.

Vyjadrujeme týmto našu vďaku nadriadeným orgánom za pomoc poskytovanú našej organizácii a prostredníctvom tu prítomných zástupcov ústredných, krajských a okresných orgánov uisťujeme, že prácou na všetkých úsekoch našej činnosti vytýčenej stanovami, zjednotenými v radoch Fronty národnej jednoty, budeme plne prispievať k tomu, aby ľudové Poľsko stále napreduvalo, aby životná a kultúrna úroveň občanov sa stále zvyšovala.

OBVODNÝ VÝBOR O MIESTNYCH SKUPINÀCH

Správa Obvodného výboru KSČaS na Spiši sa zaoberala aj výsledkami diskusie, ktorá prebiehala na volebnej schôdzi miestnych skupín. Podrobne charakterizovala prácu a problémy týchto miestnych skupín, organizačné tažnosti s ktorými sa ešte boria a dosiahnuté výsledky, prácu klubovní a doplnené príspevkami z diskusie na

vadelný krúžok v Kacvíne, ktorý už opäť začal nacvičovať, súbor v Lapšanke, aby mohol pracovať nutne potrebuje odbornú pomoc, v Čiernej Hore krajania sú odkázaní na vlastné sily. Krajania z Durština poukazovali, že bez pomoci nadriadených zložiek veľa nedokážu a predsa roku 1966 tu mali dobrý divadelný krúžok a súbor piesní a tan-

cov.

Súbory z Krempach: divadelný, pies-

ní a tancov, detský spevácky zbor a dy-

chovka pracievajú pomerne dobre, v uplynulom období často vystupovali, ale majú ešte mnogé nedostatky.

Súbory z Novej Belej vystupovali v

Martine na Slovensku, čo bolo nesporné

veľkým úspechom, ale aj tu sa javia nedostatky.

Vo Fridmane by si krajania

radi založili nejaký umelecký súbor,

záujemcov je veľa, len potrebujú po-

moc a povzbudenie.

K úspechom dosiahnutým na kultúrnom poli môžeme započítať výstupy umeleckých súborov Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Martine, pri príležitosti 25. výročia menínovej Spoločnosti, 10. výročia vychádzania orgánu Spoločnosti, časopisu Život a pri takých príležitostiach, ako 25. výročie PCR a sté výročie narodenia V. I. Lenina.

Na volebnej schôdzi mnohých miestnych skupín padali návrhy, aby založili reprezentačný súbor pre Spiš, ktorému by sa venovala zvláštna starostlivosť. Takýto súbor by potom mohol reprezentovať našu Spoločnosť v Poľsku pri rôznych príležitostach, ale aj v cudzine. Domnievame sa, že tento návrh je správny.

Z ďalších návrhov spomenieme výstavbu domov slovenskej kultúry na Spiši a Orave. S tým návrhom prišli na svoje volebnej schôdzi krajania v mnohých miestnych skupinách. Domnievajú sa, že také domy by boli strediskami, ktoré by podporovali a rozvíjali kultúrne hnutie vo všetkých oblastiach svojej pôsobnosti.

Mnohé miestne skupiny sa dožadovali aj doplnenie knižnic slovenskými knihami. Je to oprávnená požiadavka a myslíme, že novozvolené orgány našej Spoločnosti k nej prihliadnu. Slovenská literatúra je potrebná, a to tak staršia, ako aj súčasná.

Celkovo možno povedať, že v uplynulom volebnom období kultúrna práca našich miestnych skupín dosiahla určité výsledky, ale dôfame, že v budúcnosti novozvolené funkcionári sa vynasnažia, aby naše klubovne, súbory a iné formy kultúrnej práce boli ešte lepšie.

Stanisław Król bydlel v Olczy, náležející k obci Zakopané. Do Poronina to bylo blíz a proto také poštu dostávali vesničané odtud.

Ve své vzpomínce na Lenina uvádí Władysława Roszka, řídícího školy v Olczy. Říká: „Řídící... velmi se věnoval mládeži, učil nás dějínám, říkal, že to naše Polsko shodí ze sebe jámo poroby, vyrost ze zbořeníště, obrodí se a opět budeme národem volným... Všichni věděli, že ten řídící učitel byl opravdovým otcem všech chudobných, dětí vdomov a sirotků. Když děti chodily do školy, zařizoval v obecném úřadě v Zakopaném, aby dostaly zadarmo knížky a sešity a děti je dostaly zadarmo a nemusely je kupovat. Za šest let školní docházky chudobní rodiče nemuseli zaplatit ani korunu. A taky u nás byla bida veliká. Ani cest nebylo a o výdělek byla největší nouze. Země jalová, málo rodila, jenom pastviska, úhory...“

Velmi často se stávalo, že náš pan řídící, Władysław Roszek, dostával během vyučování poštu a vždycky si mne

Vydělaná koruna

vybral, abych mu něco vyřídil. Učil jsem se dobré a tak se vzkazem posílal vždycky mne. Ty, Stašku, říkal, ty doveď rychle chodit, běž a přines mi z Poronina poštu. Jednou mi dal dopis a dvě zabaleny lávky s medem a řekl: Půjdeš do Poronina, tam bydlí Lenin, dás mu tem den a dopis a hned se vrátíš. Tak jsem běžel do Poronina, našel jsem Lenina, byl u Gutta. Byli tam ještě asi čtyři jiní páni. Odevzdál jsem mu ten dopis a med, on se na mne podivil, vyndal z kapsy rakouskou korunu a řekl: — Za to, že jsi tak poslušný a tak rychle jsi mi to donesl, vezmi si tu korunu. — Nikdy jsem předtím korunu v ruce neměl, byl jsem celý šťastný, pevně jsem svíral pěst a utíkal nazpět do školy. Odevzdával jsem korunu panu řídícímu, ale ten mi povídá: — Když ti

ten pán dal korunu, jen si ji nech, byla pro tebe, ne pro mne. No, jen si ji nech...

Potom jsem si všiml, že se často setkával s Iljičem Leninem, který ho navštěvoval. Povídali si, a proto on mu posílal ty lávky medu. Jistě mu ještě víc věcí posílal, já jsem byl jednou, ale chodil i jiní páni.

Ještě bych chtěl říci, že ten náš řídící měl rád všechny cizince, co se u nás ukazovali a měl čtyřicet úlů a rozdával med...

Když jsem někdy navštívil své spolužáky Pawla Gutta a Józka Gutta, ti páni, kteří tam jídvali, vždycky seděli po obědě a dlouho se radivali. Měli tam různé mapy, prohlíželi noviny, ale já jsem nic nerozuměl, mluvili rusky. Jenom si vzájemně příkyvovali hlavami. A přicházel jiní páni, vítali se s těmi

strávníky, objímal se a potom zase dlouho hovořili. A já jsem na nich mohl oči nechat, takové pány jsem viděl málokdy...

Zivot na Podhalí byl tenkrát těžký, výdělku nebylo. Lidé se odsud stěhovali na Slovensko, jiní do Budapešti, a ještě dál, do Vídne, jezdili na východ, tam byly velké majetky statkářů, na Polesí, a jak si něco vyděláli, vraceli se domů... Ta starodávná písň „Góralu, čzy ci nie žal, góralu, wracaj do hal...“, to právě tenkrát byla složena.

Přeče jenom jsme se dočkali, že ten Lenin přinesl naši vlasti, našim dějinám ty velké změny, že dnes zemědělství a škola vypadají úplně jinak, všechno se tak dnes rozvíjí a ty školy jsou takové hezké, že každý se chce ve vesnici učit. Pochvaluji se, my staří, že jsme se přeče jenom dočkali volného a nezávislého socialistického Polska.”*)

*) Vzpomínky na Lenina. Stanisław Król, magnetofonový páslek č. 1/1968-1969, archív Leninova muzea v Poronině.

ČITATELIA
REDAKCIÁ

KREMPACHY

Dňa 5. júla t.r. sa v Krempech konala schôdza Obvodného výboru KSČS na Spiši. Schôdzu zahájil predsedu Obv. výboru kr. Valent Krištofek.

Na schôdzi bola prejednaná otázka pokladníka, ktorú refeoval kr. František Chalupka. Po dlhšej diskusii bolo dohodnuté, že finančné záležnosti obvodu bude naďalej viesť kr. Anton Pivočarík z Kacviny. Ďalej bolo dohodnuté, že výmena členských legitimácií má byť ukončená do dňa 15. augusta 1970, dovtedy majú byť zaplatené aj všetky členské príspevky; finančné záležitosti mali byť vedené bežne a rozpočty odovzdávané v termíne.

Krajan Anton Pivočarík refeoval vec klubu rolníka v klubovni KSČS vo Vyšných Lapsoch. Zhrubažení sa rozhadli odošľať list miestnej skupine KSČS vo Vyšných Lapsoch, s odporúčaním, aby predložili účet obeenému družstvu „Samopomoc Chlopska“.

Tretím bodom schôdze bola otázka voľby inštruktora Obvodného výboru. Ako zdôraznil predsedu Obv. výboru mal byť to byť človek, ktorý by sa kultúrnou pracou vázne zaoberal a zároveň by bol v práci disciplinovaný. Po dlhšej diskusii sa rozhadlo, že sa krajanovi Milanovi Cervasovi z Novej Belej položí otázku, či funkciu prijíma. Ak by odmietol, funkciu kultúrneho inštruktora sa ponukne krajanovi Františkovi Kovalčíkovi.

Krajan Andrej Gogola poznamenal, že v Tribši nemajú dvojjazyčnú tabuľu na klubovni KSČS.

Zhrubažení zaviazali predsedu Obvodného výboru KSČS na Spiši kr. Valentu Krištofkou, aby raz za mesiac navštěvoval všetky miestne skupiny.

Záverom schôdze doterajší predsedu OV Alojz Galuš odovzdal pečiatku novému predsedovi Valentovi Krištofkovi.

Jozef Bryja

BEŁCHATÓW

Léta se již nachází na předním místě v soutěži měst o titul „Mistra hospodářství“. Vysledky jsou viditelné: Všechny hlavní ulice obdržely asfaltový povrch, většina budov - nové elevace, je zavedeno zářivkové osvětlení. Estetický vzhled města dávají vysázené přes celý rok květiny na hezkých trávnících. Je samozřejmé, že toto vše je ve velkém míře zásluhou občanů Bełchatowa. Většina výše vyznamenaných prací pochází z dobrovolných akcí. V letošním roce město Bełchatów sáhnout po prvním místě v kraji. Tento úspěch má zabezpečit řada důležitých objektů prováděných v dobrovolných akcích.

Jsou to především: kino na 300 míst, které bude zřízeno díky generální opravě divadelního sálu. Kino bude hotové v letošním roce. Je hotová již polovina prací při stavbě koupaliště. Je umístěno v krásném parku, poblíž rybníků, které budou do dispozice milovníků kajákových projížděk, společně se sportovními objekty (vybavenými samozřejmě také v dobrovolných akcích), bude tvořit středisko svátečního odpočinku. Jestli je již mluva o sportovních objektech, je třeba říct několik slov o modernizaci stadionu „Skry“, na kterém vzniknou hřiště: pro trénink, volejbal a košíkovou. Tyto práce slibila vykonat dobrovolná posádka Bełchatovského podniku bavlnářského průmyslu.

Samozřejmě i nadále budou domy vybavovány dalšími elevacemi, na trávnících budou vysazovány květiny, další ulice obdrží nový povrch.

Tyto rozsáhlé práce, v kterých jsou angažovány vedle finančních prostředků i důležité náklady dobrovolných prací, dovolují připustit doměnu, že záměr získání prvního místa v soutěži „Mistr hospodářství“ má velkou šanci na realizaci, což srdečně přejeme.

ZELOV

Při příležitosti 26. výročí PKWN dne 19. července 1970 v sále závodního klubu Zelewských závodů bavlněného průmyslu, ul. Kościuszki 74, konalo se společné zasedání místního a obecního národního výboru a místního a obecního výboru národní fronty v Zelově. Za účasti široké veřejnosti zasedání zahájil předseda místního výboru národní fronty Stefan Sukienek a slavnostní referát přednesl předseda místního národního výboru Dariusz Hajdan, který zcharakterizoval výsledek práce města Zelova a okolních vesnic patřících do vesnického národního výboru a celého Polského státu během 26 let nezávislosti a také

načrtl plán výstavby Zelova na nejbližší léta. Po přednášce byly rozdány peněžité odměny 7 zaměstnancům sociální péče, kteří se vyznamenali na úseku dobrovolné práce.

DÁZDE

V dňoch 15. až 20. júla t.r. v našej oblasti veľa pršalo tak, že napríklad v nedeľu 19. júla vystúpila z brehov rieka Bialka a zaliala nedaleké polia a lesy. Najviac utrpeli pionieri, ktorí táborili pod stromami, voda ohrozovala najmä táborisko mládeže z Nového Targu, Krakova a Miechowa.

Záchrannej akcie sa zúčastnili hasiči z Novej Belej pod vedením veliteľa Andreja Skupina a člena Jozefa Bryja. Patrí im veľké uznanie a vreľá vďaka za ich obetavú prácu.

Voda narobiла veľké škody, povodeň zobraťa kus lesa, podmyla obrábané polia a lúky. Najväčšiu škodu bolo to, že zobraťa most medzi Krempechmi a Novou Belou na rieke Bialka, následkom čoho obyvatelia Krempech a Durštna majú prerušené spojenie s Nowym Targom, sú tažkosti s príchodom do práce. V celom Nowotarskom okrese voda zobraťa mnohé mosty.

František Bednarčík
Nová Bela

ČIERNA HORA

Už aj náš časopis Život písal, že v miestnej skupine KSČS v Čiernej Hore to vypadá tak, že tam čert dáva dobrú noc. Asi to bola pravda, lebo ako u nás bolo, tak aj je, nič sa doteraz nezmienilo. Keď bola volebná schôdza našej miestnej skupiny, na ktorej bol zvolený nový výbor a ktorej sa zúčastnili predstavitelia OV PZRS z Nowego Targu a UV KSČS z Krakova, krajan A. Andrašák prisľubil, že naša miestna skupina dostane päťtisíc zlých na kúpu televízora, aby sme si len chybujúcu kvótu doložili. Ale vtedy naša MS nemala peniaze. Neskôr však predsedu našej MS napísal na Ústredný výbor Spoločnosti do Krakova, že máme 1 100 zł a pretože za tu sumu nemôžeme kúpiť televízor prosíme, aby nám dali toľko, aby sme si mohli kúpiť harmoniku.

Ziaľ podnes na tento list sme odpovedali nedostali a ani nevieme prečo. Vedľa keď peniaze pre našu MS boli, nemali by byť problém.

Dopisovateľ Života
(meno a adresa v redakci)

ÚRODA NA SPIŠI

Tento rok rolníci z Novej Belej počítajú na dobrú úrodu, aj keď zima tento rok nebola priazniva, bolo teplo, utrpeli oziminy, najmä žito, lebo zem nebola zamrznutá a obilie plesnivo. A tak žito vynutilo v 80%. Jarné práce sa predĺžovali tiež pre nepriaznivé počasie. Mnohí rolníci tvrdili, že tento rok nebude dobrý, pre veľmi silné vetry na jar a predpokladali, že rok bude mimoriadne suchý. Jačmeň tento rok rastie krásne a je veľmi hustý lenže čiastočne zvalený, čo zapričinili búrkou a džade. Zasiaty jačmeň vylíčil skoro na sto percent, čo sa zriedkavo stáva.

SPOMIENKY NA BOJE O DUKELSKÝ PRIESMYK

Blíži sa výročie Slovenského národného povstania a preto ja, ako jeho priamy účastník spomínam bývalých spolubojovníkov, súdruhov s ktorými som bol najskôr v II. samostatnej brigáde v Jefremove v ZSSR a potom v SNP.

Naša brigáda sa zúčastnila bojov o Dukelský priesmyk, bola začlenená do I. československého zboru, ktorým veliteľom bol dnešný prezident ČSSR generál Ludvík Svoboda. Boje boli mimoriadne tažké a tak napríklad iba jedného dňa straty 2. roty pod velením vtedajšieho poručíka Alexandra Mucha dnes námestníka ministra národného obrany ČSSR vynesli 17 mŕtvych a 26 tažko ranených. V tom útoku padol Wilczek z Podvylka a Bialoń z Veľkej Lipnice. Keď už celá brigáda dostala rozkaz a stiahla sa do Krosna, skupiny poručíkov Kováčiča a Muchu ešte bojovali, chceli vztyčiť vlajku na rodnej československej zemi. Boj brigády hodnotil maršal Moskálenko, veliteľ 38. armády ako vynikajúci úspech. Ale v bojoch padli mnohí naši súdruhovia a veľa ďalších bolo tažko ranených.

S mojou rotou som aj ja bol prehodený lietadlom cez front do Banskej Bystrice na letisko Tri Duby. Dobre sa pamätam, že keď sme leteli cez front vo výške asi 2 000 metrov faisti nás osvetlovali reflektormi a aj strieľali do nás. A spomínam si aj tú prvú noc, keď vojaci bozkalívali rodnu slovenskú zem. Potom sme už bojovali na Slovensku.

Týčto bojov sa zúčastnili aj naši krajania: Grobarčík František z Hornej Zubrie, Grobarčík Ladislav z Bukoviny Podskla, Kulak Karol z Dolnej Zubrie, Eugén Rafač z Podsrnia, Viktor Kucek z Veľkej Lipnice.

Chcel by som na stránkach Života pri príležitosti výročia Slovenského národného povstania pozdraviť všetkých bývalých spolubojovníkov z Československa aj s Poľskom.

František Svetlák

Stretnutie spolubojovníkov 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády v Kežmarku 29.8.1969 r. V uniforme generálporučík Alexander Mucha

POL'NOHOSPODÁRSKE OTÁZKY

O LEPŠIE HYGIENICKÉ PODMIENKY V MAŠTALIACH

Ešte pred sto rokmi produkcia mlieka od jednej kravy ročne neprekračovala 1 200 litrov. Roku 1960 priemerne množstvo mlieka od jednej kravy v Poľsku prekročilo 2 150 litrov a roku 1969 viac ako 2 500 litrov. V mnohých vzorných gazuďovstvach sa dosahuje ročne od kravy priemerne 4 500 až 5000 litrov mlieka. Deje sa tak predovšetkým vďaka lepším druhom pestovaného dobytka a zlepšeniu podmienok, v akých dobytok žije, ako aj vďaka lepšiemu krmenu.

Dôležitú úlohu pri zvyšovaní produktivity dobytka odohrávajú hygienické a sanitárne podmienky v maštaliach. Šrachtene druhy kráv si vyžadujú lepšie ošetroenie a starostlivosť. Roľníci

vedia, že kravy, ktoré sú vo vlhkých, tmavých, špinavých a nevyvetraných maštaliach, nie sú odolné voči chorobám a dávajú menej mlieka.

Čo sa musí brať do úvahy, aby sme zlepšili zdravotný stav a produktivitu dojnic?

Pre organizmus zvierat je nevyhnutné slnečné svetlo, lebo pôsobením slnečných lúčov sa v jeho organizme odohráva rad chemických reakcií potrebných pre život. Okrem toho svetlé maštale skôr udržíme v čistote a priateľsku.

Aby sa zaistilo vyžadované prirodzené osvetlenie veľkosť oblokov sa musí vypočítať v pomere k veľkosti podlahy. Podla odborníkov 1 m² obloka by mal pripadať na 15 m² podlahy. Najviac slnečných lúčov sa do maštale dostáva cez obloky umiestnené na južnej strane. Nesmieme pritom zabúdať, že špinavé alebo zaprášené okenné tabule zadržiavajú od 15 do 50% svetla. Čisté steny maľované jasnom farbou a najmä vybielené odrážajú slnečné lúče, vďaka čomu miestnosť je svetlejšia.

Tak isto je dôležité vetranie maštale. Keď sú kravy v maštali, zvyšuje sa množstvo čpavku, ktorý vzniká počas rozkladu moču, sirovodíka pri rozklade bielkovín, ako aj väčšie množstvo tepla a vlhka.

Keď sú kravy dlhšiu dobu v takto znečistenom vzduchu, má to nepriaznívý vplyv na ich zdravotný stav a najmä na množstvo a kvalitu mlieka. Zistilo sa totiž, že kravy, ktoré sú v nevyvetraných maštaliach, oveľa častejšie one-

mocnia na tuberkulózu. Preto sa musíme postarať o to, aby mašta bola často vetraná z nadmerného množstva vodnej paro a výparov čpavku. Počas vetrania maštale nesmieme zabúdať, aby sme tak otvárali obloky a dvere, aby sme sa vyhli prievanu. Túto úlohu najlepšie plní umelá ventilácia, to znamená zvláštne zariadenia, otvory a ventilačné kanály.

Veľký sanitno-hygienický význam má správne zariadenie miesta, na ktorom krava stojí. Získávame ho správnym výberom materiálu a stielky, zariadením dobrého odtoku hnojovky a správnym odstraňovaním hnoja. Podla ha na mieste, kde stojia kravy, musí byť hladká, ale nie klzká, rovná, teplá a musí sa dať ľahko vyčistiť i dezinfikovať.

Miesta, na ktorých kravy stojia v maštaliach mali by sme dôkladne upratať a večer a u dojnic vždy hodinu pred dojením.

Mimoriadne dôležité je, ako umiestniť nádrže na hnojovku. Táto nádrž by nemala byť bližšie k maštali ako 50 m a 150 m od obytného domu.

Nesmieme zabúdať, že v maštali sa nesmie chovať hydina a holuby. Vtáci sú veľmi často nemocní na tuberkulózu a keď vchádzajú do žľabov alebo na rebríky, znečisťujú krmoviny výkalmi a takto spôsobujú nákuza dobytka. Tí čo o tom ešte dnes nevedia často budujú spoločné maštale pre všetky zvieratá a hydinu.

Musíme bojať aj proti škodlivému hmyzu a myšiam v maštali. Hmyz a

najmä muchy prepichujú kožu a ssajú krv, čím znepokojujú zvieratá a takto spôsobujú znižovanie množstva mlieka. Okrem toho muchy a myši sú sú nositeľmi mnohých nákažlivých nemoci. Boj proti hmyzu a myšiam spočíva v tom, že ich ničíme, sfážujeme im prístup do maštale a likvidujeme miesta, kde sa liahnu.

Toto všetko píšeme preto, že zootechnické ako aj veterinárne služby budú robiť akcie zlepšenia sanitno-hygienických podmienok v maštaliach. V Poľsku ešte máme viac ako jeden milión maštali bez oblokov a ventilácií. To znamená, že asi 3 milióny kráv nemá také podmienky, aby sa mohli plne využiť ich produktívne možnosti. Tu sú skryté veľké rezervy efektivity produkcie mlieka. Vypočítalo sa, že ak krava dáva ročne menej ako 2 000 litrov mlieka, jej chov sa nevypláca.

Stačí teda iba správne ošetrovanie a predovšetkým uvedomenie si faktu, že silno, čistý vzduch, čistota v maštali, správna starostlivosť a racionálna výživa spôsobia, že dokonca aj pri menšom počte kráv dosiahneme vyššiu produkciu mlieka.

Blíži sa jeseň a najlepším obdobím pre modernizáciu maštale je pre každého roľníka august a september. Práve preto odporúčame: veľké upratovanie a vybielenie maštale, zaistenie správneho osvetlenia, zavedenie ventilácie a správne zariadenie miesta, na ktorom kravy v maštali stojia a ležia.

(pd)

Polievanie lúk v oblasti Wizny Snímka: P. D.

MELIORAČNÉ NÁVRHY ROL'NÍKOM NA UVÁZENIE

Pomerne časté boli stážnosti roľníkov, že projektanti melioračných zariadení využívajú dokumentáciu bez toho, aby s ňou oboznámili roľníkov. Keď melioračný podnik začne prácu, je už neskoro na podávanie odvolania napriek tomu, že sa narúšajú záujmy meliorovaného gazuďovstva.

V súvislosti s týmto ministerstvom poľnohospodárstva vydal patričné nariadenie, ku ktorému boli pripojené smernice, ktoré prikazujú predkladať melioračné projekty zainteresovaným roľníkom, vodohospodárskym spolkom atď.

Projektant melioračných práv je povinný oboznámiť zainteresovaných s navrhovaným riešením, prácami, prediskutovať náklady na investície, predpokladané poplatky atď. Zástupca okresného inspektorátu vodohospodárskych služieb oboznámi roľníkov s plánovanými terminami práv

a podnik, ktorý melioruje, prediskutuje spôsoby organizácie práce, aby zabrániť vzniku strát na úrode, čo sa počas melioračných prác často stáva.

Na schôdzi by mala byť spisaná zápisnica, v ktorej treba zaznamenať všetky priponenky podané roľníkmi, ako aj ich návrhy týkajúce sa zmien projektu, pripadne organizácie melioračných prác.

Všetci roľníci, ktorých sa týkajú veci spojené s melioráciou by sa mali poviňne zúčastniť takejto schôdze a predložiť svoje priponenky k projektu. Ide predovšetkým o to, aby sa ešte pred začiatkom prác dohodli všetky otázky, ktoré by mohli byť predmetom neskorších sporov. Svojho času o týchto otázkach písali naši čitatelia z Hornej Zubrice, preto informujeme o nariadení ministra poľnohospodárstva týkajúcom sa meliorácie.

(p)

ROL'NÍCKY KALENDÁR SEPTEMBER — ZÁŘÍ

obraťme ich zubami nahor a zuby popreplietajme halúzmi. Krtoviská porastnuté trávou pretíname na kríž, vyberáme zem, rozhadzujeme ju a trávu pevne stláčame. Podobne robíme s vyvýšeninami na minerálnych pôdach, odstráňme porast, rozhadzíme zem a potom na to isté mieste položíme trávu a pevne ju stlačíme.

Na rašelinových poliach všetky vyvýšeniny pôdy odstraňujeme pomocou zvláštneho hladkého válca.

Na pasienkach okrem vyrovnávania pôdy kosíme skupiny trávy, ktoré nezožral dobytok a rozhadzujeme lajná. Pasienky, ktoré sú na rašelinovej pôde, mali by sa na jeseň vŕaťať, aby sa zlepšila pevnosť porastu.

Jeseň je tiež vhodným obdobím na hnojenie lúk a pastvin. Rastliny obohatené na jeseň hnojivami lepšie rastú a ľahšie znásajú zimu. Jesenné hnojivie je správne aj z hľadiska racionálneho rozloženia práv v gazuďstve, vedľa na jeseň máme viac casu ako na jar.

Najmä fosforečné hnojivá sa musia vysievať na jeseň. Fosfor je zlúčenincou pomerne málo pohyblivou. Keď ním pohnujeme na jeseň, po jesenných dôždoch a pod vplyvom topiaceho sa snehu hlbšie vziaťa do zeme a rastliny ho využívajú hned od začiatku vegetačného obdobia. Keď však fosfor vysejeme na jar, rastliny majú z neho úžitok oveľa neskôršie.

Pokým ide o draselné hnojivá (potasowe) — kalcit a nízkopercenčné draselné soli — na všetkých pôdach sa musia vysievať na jeseň. Draselnú soľ 40% na pôdach, ktoré zadržujú draslik to zna-

na na rašeliniskách, na hnilobnej pôde, ako aj silných minerálnych pôdach sa takisto odporúča vysievať na jeseň. Na slabých minerálnych pôdach sa odporúča toto hnojivo vysievať na jar so zreteľom na nebezpečenstvo spláchnutia drasliky.

Orientačné dávky hnojív pre lúky a pastviny by mali byť nasledujúco:

- na minerálnej pôde 70 až 90 kg fosforu a 120 až 160 kg drasliky na 1 ha čistého prvku,
- na rašelinovej a hnilobnej pôde 70 až 90 kg fosforu a 160 až 200 kg drasliky na 1 ha čistého prvku.

Dusíkom (azot) lúky a pastviny na jeseň nehnojíme.

Na jeseň lúky a pasienky hnojíme aj organickými hnojivami. Maštalný hnoj sa používa v dávkach 150 až 200 q/ha každých 4 až 5 rokov. Na jeseň môžeme lúky a pasienky pohnúť aj hnojivoucou v množstve 10 000 — 20 000 litrov na 1 ha. Vhodné je aj pokrývať lúky a pasienky rôznymi materiálmi ako napr. zemiakovou vnaťou, prehnitou slamou, atď.

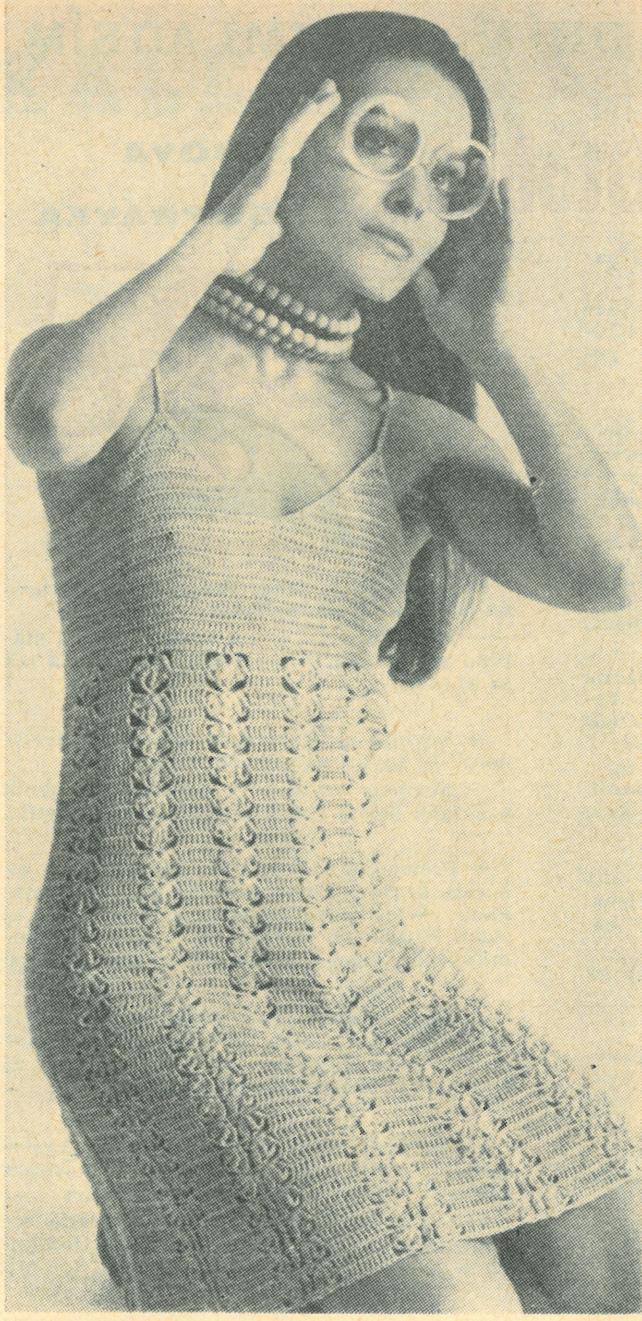
Hnojenie lúk vápnom je účelné iba na minerálnych pôdach a to vtedy, keď pH je nižšie ako 5,5. Vápnom hnojíme na jeseň, ale vápno sa nesmie stretnúť so superfosfátom. Vápno je „menej škodlivé“ pre supertomasinu. Pastviny si vyžadujú viac vápna ako lúky.

Na jeseň sa nesmú hnojiť lúky a pastviny, na ktorých voda stojí od jesene do jari.

S.D.

Na jeseň sa musí vyrovnáť povrch lúk a pasienkov. Všetky priehlbiny a vyvýšeniny, kopce po krtoch a mraveniská, ako aj väčšie skupiny tráv, ktoré zmenšujú úžitkový povrch, stažujú zber sena, stávajú sa súdiskom buriny a vytvárajú dobre podmienky pre rozvoj zvieracích parazitov. Na tomto mieste upozornujeme, že na jeseň sa nesmí poškodiť tráva. Krtoviská a mraveniská rozhadzujeme pomocou zvláštnej brány, ktorú si správime z haluzí alebo obrúce zo starých kolies.

Ak pri práci používame brány, musíme si ich tak upraviť, aby zuby nenarušili trávu (jednoducho

EŠTE O LETNÝCH ŠATÁCH

Rôznorodnosť súčasnej módy naďalej triumfuje. Dievčatá nosia mini-šaty často tak krátke, že ukažujú skoro to všetko, čo šaty obyčajne zakrývali a k tomu maxi-kabáty, ktorími skoro zametajú ulice. Jedným slovom návrhov pre letnú módu je toľko, že každá žena si môže zvoliť strih pre svoje letné šaty, ktorý najlepšie zodpovedá jej postave. Okrem modelov, ktoré sme už ukázali v minulom čísle Života sú moderné:

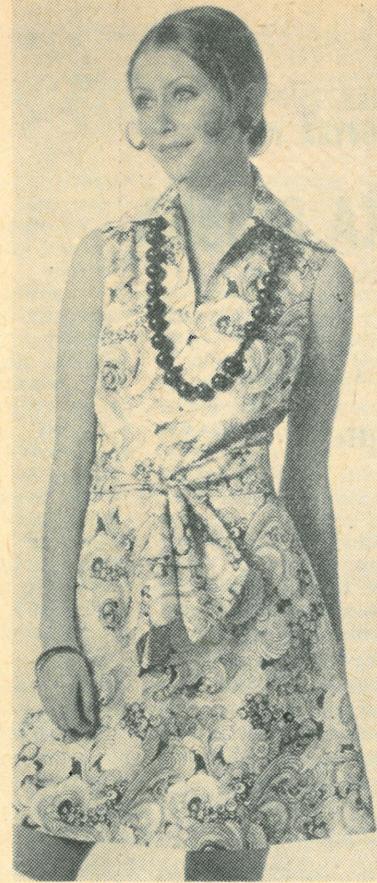
★ jednoduché princešové šaty, ľahko dopasované a dolu mierne rozšírené,

★ šaty, ktoré v hornej časti sú priliehajúce a od pásu sú rozšírené buď strihom do dielov alebo na beraním,

★ šaty-tuniky alebo kasaky jednoducho strihané dlhé po kolena alebo aj nad ne, spod ktorých vykukuje kúsok sukne,

★ priliehavé šaty prestrihnuté pod pásom od kial sú rozšírené alebo skladané.

V budúcom číslu moderné šaty pre ženy so silnejšou postavou.

KÝM MLÁĎA DOSPEJE...

Stáva sa, že rodičia, ktorí majú jedno dieťa a chcú sa vyhnúť chybám vo výchove, aby ho príliš nerozmaznávať sú na dieťa mimoriadne prísní a veľa od neho vyžadujú. So svojom jedináčikom sa nemazlia, často ho hrešia, kladú pred ním fažké a zodpovedné úlohy. Domnievam sa, že nie je to správna cesta. Dieťa by malo vedieť, že ho rodičia majú radi. Pre dieťa je nesmierne dôležité, aby vedelo, že je milované, že je niekomu veľmi potrebné, že jeho veci sú predmetom záujmu a starostlivosti jeho najbližších. Samotná láska ešte dieťa nepokazí, ale táto láska musí byť rozumná, obetavá a súčasne náročná, plna oddanosti a taká, ktorá očakáva to iste od dieťaťa, láska plná najväčšieho tepla, ale nie slepá. Každý jedináčik môže byť dobrým, milujúcim, citlivým dieťaťom. Má k tomu všetky predpoklady. Stály a blízky styk s dospeľými spôsobuje, že jedináčikovia sú často inteligentnejší ako ich rovesníci, intelektuálne dosievajú rýchlejšie, ich psychicky a citový rozvoj je plnejší. Využíme to preto a učme nášho jedináčika dôsledne a systematicky dobrému vzťahu k ľuďom a k svetu vôbec, skromnosti, čestnosti, aby pracoval pre iných a čerpal radosť zo vzájomnej lásky, vzájomnej úcty. Aby naši jedináčikovia boli dobrými a mûdrymi ľuďmi.

AK MÁŠ KRÁTKE VLASY – NEZABÚDAJ:

Pekný tvár hlavy a línia účesu dosiahneme správnym a starostlivým ostrihaním. Správne ostrihané vlasy sa „samý“ natáčajú na nátačky. Keď už vlasy vysušíme a vykefujeme kaderu sú jedny na druhých a vytvárajú mäkký, prirodzený účes. Kaderami môžeme zakryť odstavujúce uši alebo príliš vysoké čelo. Správnym účesom môžeme „vyrovnať“ asymetrickú tvár a dokonca „skrátiť“ pridlný nos.

ODPOVEDÁME

Naša čitateľka A. S. zo Spiša sa nás pyta, ako by správne malo sušiť ovocie, aby nestratilo výživnú hodnotu a arómu?

Ovocie určené na sušenie si vždy volíme zdravé, neotľčené. Najprv ho niekoľkokrát dobre umyjeme, najlepšie pod tekutou vodou. Niektoré druhy ovocia je potrebné pred sušením dokonca ponoriť na niekoľko minút do vriacej vody na site alebo na cedíde. Ak je ovocie veľké, krájame ho na polovičky alebo na štvrtky. Ovocie s kôstkami ako slivky, marhule atď. sušíme vcelku alebo pokrájané na polovičky. Ukládame ich na zvláštnom ráme, na ktorom je dobre napnutá sieťka. Ak sušíme polovičky, uložíme ich vždy vnútornou stranou nahor. Marhule a slivky určené na sušenie nemusia byť celkom zrelé, môžeme ich sušiť na slnku a lebo v pekáči v teplote 30 až 40 stupňov. Po 1 až 2 hodinách sítu z pekáča vytiahneme, aby ovocie vychladlo a potom ho opäť dáme do pece, ale už do teploty 60 stupňov. Sušíme ešte asi 4 hodiny, až je ovocie celkom zvráskovateľ; ešte raz ho vychladíme a na ďalších 5 hodin dáme do pekáča, do teploty 80 stupňov. Ovocie je dobre vysušené ak po prelomení nepušta šťavu.

Najvhodnejším druhom jablk na sušenie sú tzv. „zimné druhy“. Jablká sušíme s kožkou alebo olúpané. Skazené časti a kôstky odstráime. Aby nám jablká po olúpaní nečerneli ponoríme ich do roztoku kyseliny citrónovej alebo do ľahko osladenej vody. Potom pokrájame jablko na 8 časti alebo na kolieska a sušíme 7 až 8 hodín v teplote 80 stupňov. Jablká môžeme sušiť z prestávkami aj niekoľko dní.

Hrušky sušíme vcelku alebo pokrájané na polovičky so semienkami alebo bez nich. Tak ako aj jablká, pred sušením ich ponoríme do ľahko osladenej vody s roztokom kyseliny citrónovej. Sušíme tak isto ako jablká.

Sušené ovocie skladujeme v drevenej bedničke alebo v lepenkovej škatuli. Jednotlivé vrstvy ovocia preložíme pergamenom.

RIADKY DÔVERY

Viera Š. nám píše: Hoci nie som s mojim chlapcom ešte ani zasnúbená, zakazuje mi styk s kamarátkami, a dokonca chce, aby som prestala pracovať.

Milá Viera! Pišeš, že nechceš toho svojho žiarlivého chlapca stratiť, že ho máš veľmi rada. Je to pochopiteľné, že teraz láska je väčšia, ako všetky neprijemné „maličkosti“, ktoré ta však musia trápiť, keď si sa predsa rozhadla nám napisat. Pokus sa dat svojmu chlapcovi na vedomie, že na svete už boli prípady, keď chorobná žiarlosť zabijala nakoniec aj tie najväčšie lásky.

Na rozdiel od teba nemyslím, že zasnúbenie má s konaním tvjeho chlapca niečo spoločné. Po zasnúbení, ba dokonca aj po svadbe človek neprestáva byť spoločenským tvorom. Predsa budeš musieť vyjsť na ulicu, porozprávať sa s ľuďmi, občas pozvat

pribuzných a známych na návštavu. Budeš chcieť ísť do kina, do divadla alebo aj do kaviarne.

V žiadnom prípade ti neradím, aby si prestala pracovať. Aspoň hned po svadbe, keď ešte nebudete mať dieťa, bolo by to celkom nerozumné. Každé mladé manželstvo, a teda aj vy, potrebuje vela veci do novej domácnosti. Ak by si aj všetko mala, radím ti, aby si pracovala ďalej a odkladala si peniaze na vkladnú knížku. V budúcnosti môžeš mať nepredvídané výdatky a vtedy celkom iste budeš rada, keď budeš mať niečo usporene. Ak vám to finančne pomery dovolia, po narodení dieťaťa môžeš prestavať pracovať.

Tak teda, vynasnaž sa vysvetliť chlapovi že jeho žiarlosť je neopodstatnená. Ak s pomocou zdravého rozumu zníži svoju žiarlosť na znesiteľnú mieru, vydrž s ním. Každý má nejakú tú chybú. Keď mu to teda robí radosť, nech si z času na čas záiarli. Ale ak aj nadále mieni byť celkom neopodstatnené žiarlivý, radím ti, aby si ho nechala skôr, ako by mohlo dôjsť v vážnym roztržkám. Pochybujem, či by si s tak žiarlivým človekom, trebars až manželom, psychicky a fyzicky vydržala.

JANA BREJCHOVÁ

Populárna česká filmová herečka, ktorú poznáme aj z filmov premietaných v Poľsku. Nedávno zahrála vo veselohre Zdenka Podskalského Diabolské medové týždne.

TEXTY SLOVENSKÝCH ĽUDOVÝCH PIESNÍ

HEJ, LÚČKA, LÚČKA ŠIROKÁ

Hej, lúčka, lúčka široká,
rastne na nej tráva, rastne na nej tráva
Hej, lúčka, lúčka široká,
rastne na nej tráva vysoká. (Hej!)

Refrén

Tečie voda zhora
bystrá je ako ja
točí sa dokola,
okolo javora;
tečie voda zhora
bystrá je ako ja,
točí sa dokola,
okolo mňa.

Žali tam na nej dve panny,
obe žalostne, obe žalostne.
Žali tam na nej dve panny,
obe žalostne plakali.. (Hej!) Refren.

Kráľovič a Otolienka

ĽUDOVA ROZPRÁVKA

Zablúdil raz kráľovič na poľovačke a za-
jal ho zly strigón.

— Zmárnim sa, ak mi za tri dni nevysá-
džes poľanu ovocnými stromami, vršok vini-
cam a zo skál nenapecieš chleba! — po-
vedal strigón a odšiel od kráľoviča.

*
Počula strigónové slová aj strigónova dcé-
ra, dobrá a milá Otolienka. Eúto jej prišlo
kráľoviča, nuž mu povedala:

— Nič sa ty neboj, kráľovič. Mám čarov-
ný prútik, pomôžem ti.

*
Len čo Otolienka šibla poľanu, vyrástli na
nej stromy a zakvitli aj zarodili. Večer pri-
niesol kráľovič strigónovi plný kôš ovocia.

*
Len čo šibla Otolienka vršok, vyrástla na
nom vinica, zarodila aj plody vydala. Ve-
čer zanesol kráľovič strigónovi plný kôš
hrozna.

*
Len čo šibla Otolienka kamene, premenili
sa na bochníky chleba, ktoré zanesol krá-
ľovič strigónovi.

*
Strigóna hnevalo, že kráľovič splnil všetky
tri úlohy a preto sa večer radil so strigou,
ako kráľoviča zmárnia. Otolienka ihneď zo-
budiла kráľoviča a povedala mu:

— Uteč, kráľovič, zle bude s tebou, ak
ta tu ráno moji rodičia nájdú!

*
— Bez teba neodidem, Otolienka! — pove-
dal kráľovič a tak Otolienka premenila krá-
ľoviča na holuba, seba na holubičku a obi-
dvajajú odleteli do šíreho sveta.

*
Letia holúbky, letia, iba keď ich strigón
na bielom oblaku doháňa:

— Premeňme sa, ty na pšeničné pole, ja
na žobráka, — povedala Otolienka a tak sa
aj stalo.

*
— Nevidel si ísf tadeto šuhaja s dievči-
nou? — spýtal sa strigón žobráku.

— Nevidel, nevidel, — odpovedal žobrák
a strigón sa vrátil domov.

Letia holúbky, letia, iba keď ich strigón
na čiernom mraku doháňa:

— Premeňme sa, ty na kostolík, ja na sta-
rého pustovníka, — povedala Otolienka a tak
sa aj stalo.

*
— Nevidel si ísf tadeto šuhaja s dievči-
nou? — spýtal sa strigón pustovníka.

— Nevidel, nevidel — povedal pustovník
a strigón poslal strigu aby utečencov chytila.

*
— Premeňme sa, ty na jazierko, ja na
kačku, kráľovič, lebo tentoraz nás striga na-
háňa, — povedala Otolienka a tak sa aj
stalo. Striga sa vyzula zo svojich sedem-
mifrových čižiem a začala chytať zlatú kačku.

*
— Mne neujdete! — zvolala striga, ale
Otolienka si obula strigine sedemmifrové
čižmy, vzala kráľoviča za ruku — a už aj
stáli pred kráľovičovým zámkom.

*
— Ďakujem ti, Otolienka, že si ma vyslo-
bodila. Tu ma počkaj a ja zájdem k svojim
rodičom.

— Ak sa pre mňa do svitania nevrátiš, se-
dem rokov ma neuvidíš, — povedala Otolien-
ka a kráľovič vošiel do zámku.

*
Bolože to radosť, že sa kráľovič vrátil!
Na zámku ihneď usporiadali hostinu, zavreli
všetky brány a kráľoviča po Otolienku ne-
pustili.

*
Otolienka sa premenila na zlatú kačku
a sadla si na rybník. Darmo ju kráľovič
ráno vyvolával a hľadal. Po Otolienke akoby
sa zem zatvorila. Od toho dňa ju kráľovič
hľadal celých sedem rokov.

*
Po siedmich rokoch zbadal mladý kráľ na
jazere zlatú kačku. Vyplával za ňou a len
čo ju vzal do náručia, zlatá kačka sa pre-
menila na Otolienku. Odvtedy spolu šťastne
žili, kým nepomreli.

ZAHÁDAM TI HÁDKU

Hen heno v trni
pán paniu krmí;
ked' ju nakrmi,
on ju podtrhne
a ona mu vrzgne.

Za psom brechám, za bujakom
bučím, za človekom kričím,
a to nikdy nevynechám;
chválený chválim, kliaty
kľajem; čuje ma každý
a nikto ma vidieť nemôže.

Plachtička riedka
po poli lieta.

Po poli sa blyska,
k zemi sa pritíska.

Mám takého kohútika,
čo popod zem kikiríka

Gustav Holoubek v úlohe Miguela Bermudeza vo filme „Goya“ rež. Konrada Wolfa.

MÁME SPOLOČNÉ ZÁL'UBY

Ernest Sukop má 16 rokov,
zbiera cigarety a zaujíma
sa o big-beatovú hudbu.
Adresa: Leninova 16, Trnava.

Mariena Nociarová má 18
rokov, zbiera fotografie
hercov a spevákov. Adre-
sa: Maštinec 31, Poltár,
okr. Rim. Sobota.

Ján Šiffel má 17 rokov,
zbiera prospekty a fotogra-
fie osobných áut. Adresa:
Potočná 1353, Holič, okr.
Senica.

Katarína Harušáková má
16 rokov, zbiera fotografie
Karla Gotta, gramoplatne a
staré peniaze. Adr.: Lánska
111/8-2, Považská Bystrica.

Marián Milata má 16 ro-
kov, zbiera známkov a big-
beatové piesne. Adresa:
Dolné Naštice 75, okr. To-
polčany.

KALENDÁR

AUGUST – SRPEN

1	SOBOTA Peter	16	NEDEĽA Joachim
	vých. sl. 3.55 záp. sl. 19.28		vých. sl. 4.18 záp. sl. 19.02
	vých. m. 2.30 záp. m. 19.27		vých. m. 18.31 záp. m. 1.10
2	NEDEĽA Gustav	17	PONDELOK Jacek
3	PONDELOK August	18	UTOROK Helena
4	UTOROK Dominik	19	STREDA Julián
5	STREDA Stanislav	20	ŠTVRTOK Bernard
6	ŠTVRTOK Jakub	21	PIATOK Františka
7	PIATOK Dorota	22	SOBOTA Cezár
8	SOBOTA Emilián	23	NEDEĽA Filip
9	NEDEĽA Roman	24	PONDELOK Juraj
10	PONDELOK Boris	25	UTOROK Luiza
11	UTOROK Zuzana	26	STREDA Mária
12	STREDA Klára	27	ŠTVRTOK Jozef
13	ŠTVRTOK Diana	28	PIATOK Augustin
14	PIATOK Alfréd	29	SOBOTA Ján
15	SOBOTA Mária	30	NEDEĽA Róza
		31	PONDELOK Bohdan

SEPTEMBER – ZÁŘÍ

1. UTOROK Bronislav	9. STREDA Peter
2. STREDA Stefan	10. ŠTVRTOK Lukáš
3. ŠTVRTOK Izabela	11. PIATOK Prot
4. PIATOK Rozália	12. SOBOTA Mária
5. SOBOTA Dorota	13. NEDEĽA Eugénia
6. NEDEĽA Beata	14. PONDELOK Bernard
7. PONDELOK Regina	15. UTOROK Albin

SNÁŘ

Věříte snům? Ne? My také nevěříme. Ale přece každý někdy otevře snář i když to pokládá za bábičin přežitek. Vždyť je to jen zábava.

Akvarium — budeš mít nepříjemnosti
Býk — bud opatrný
— být od něho potrkán — štěstí a láska
— kupit jej — hádka
— porážet jej — ujdeš nebezpečí
— zabít jej — čeká tě utrpení
Cigaretu, kouří ji — jsi dobroručně založen
Dům viděti — nepokoj, zarpůlust, nevole
— opravovati — zapletená situace se ti vyjasní
— pokrývati — budeš mít ztráty
— kupovati — blahobyt
— zřítili viděti — nemoc
— hořeli viděti — neštěstí v obchodech
Husy viděti — smíříš se s neprátele
— plavati viděti — budeš pozván k důležité rozmluvě
— chytati — něco významného se ti zdaří
— škubati — nepokoju, nesváry
— jisti — potěšení, rozkoš
— létat viděti — zisk
— zabíjeti — velké dědictví
— pěci — obdržíš návštěvu
— koupiti — povážují te za blázna
— pásti — obdržíš nepříjemnou práci
— vykrmovati — neposiluj jiné v jejich pošetilostech
Jízda na voze — nesouhlas, nedorozumění
— v poštovním voze — nedobrovolné zdřenění na cestě
— několika koňmi — bohatství
— ve voze taženém lidmi — moc a sláva
— převraceni za ní býti — nespokojenosť
— při tom někoho přejeti — budeš déle žít než jiní
Karty hrátí viděti — nevole
— nechat si vyložit — uslyšíš novinky
— hrátí — nemáš šťastné ruky v obchodu
— prováděti s nimi různé kousky — udělás jiným rádot
— hrátí viděti — podvodem utrpíš ztrátu na majetku
Lípa — bezstarostná bodoucnost
— kvéstí ji viděti — budeš mít velké štěstí
— ležti na ni — tvé přání bude splněno
Mléko koupiti — radost
— něsti — obdržíš mnoho peněz
— pití — jsi šetrný
— rozliti — škoda z přenáhlení
— přetéci viděti — máš nepřátele
— nalévatí — požehnaná domácnost
— sám mítí v prsou — bohatství
Nádobi viděti — domácí svář
— rozbítí — ztratíš přátele.

RADY • PORADŇA • RADY • PORADŇA • RADY

POMÓR ŚWIŃ

Pomór świń jest choroba zaraźliwą, na którą zapadają świnie bez względu na wiek i o każdej porze roku. Zarazek tej choroby jest bardzo odporny, zimno ułatwia mu przetrwanie a i sól nie niszczy go, tak że w miesiącu solonym może przetrwać około pół roku. Ze środków odkażających najlepiej działa na niego roztwór sody żrącej, a także roztwór wapna chlorowanego. Należy tu zwrócić uwagę, że tak popularne środki jak kreolina i lisol, nie mają w tym wy-

padku żadnego znaczenia odkażającego i ich stosowanie jest zupełnie bezczelowe. Oprócz sody i wapna zarazek zabija również wysoka temperatura — a więc gotowanie. Zarażenie zdrowych świń występuje przez bezpośrednie zetknienie się z osobnikami chorymi, lub pośrednio przez zakażoną wodę, lub zanieczyszczoną kalem czy mocem pasz. W gospodarstwie domowym należy zwrócić uwagę na możliwość zarażenia, na skutek podawania świniom wody z plukania mięsa pochodzącego ze świń poddanych ubójowi z konieczności, a wiec chorych.

Objawy choroby występują między 4 — 20 dniem od chwili zarażenia. Objawy te uzależnione są od przebiegu samej choroby. Jeśli przebiega ona szybko,

śmierć następuje nagle, tak że właściciel nie zdąży nawet zauważyć objawów choroby. Jeśli zaś przebiega wolniej, objawy są wyraźne: świnia traci apetyt, jest smutna i zgrzebuje się w ściołkę, ma chwieję chód. Temperatura wynosi od 40° — 41°C, występuje eukhanta biegunka. Bardzo często na skórze można zauważać małe plamki, szczególnie na brzuchu, uszach. Śmiertelność w pomorze świń jest duża i przeważnie padają wszystkie sztuki w zagrodzie. Sztuki zdrowiejące są niebezpieczne, gdyż wydalając ze siebie zarazki, stają się źródłem nowego zakażenia, a ozdrowiałe maciorwy wydają na świat młode niezdolne do życia. W razie wystąpienia objawów podobnych do pomoru należy niezwłocznie zawia-

domić lekarza, lub gromadzką radę narodową, gdyż pomór świń zwalczać jest w urzędach. Za padłe i zabite świnie wypłacane jest odszkodowanie. Po usunięciu świń zagrodę należy odkazić, a ściołkę z chlewa spalić. Z uwagi na duże straty jakie powoduje pomór świń należy zwracać baczną uwagę na zapobieganie choroby. A więc: kupować świnie tylko z gospodarstw wolnych od chorób, świń nowonabytych nie wprowadzać od razu do chlewa, lecz trzymać przez okres około miesiąca w osobnym pomieszczeniu, nie kupować mięsa z gospodarstw w których świnie zostały dobite z powodu choroby.

A najważniejszą sprawą jest aby świnie szczepić specjalną surowicą, gdy w okolicy pokażą się pomór. H. MĄCZKA

ZASADY NOWEGO KODEKSU KARNEGO

PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO MIENIU

Zagarnięcie mienia społeczeństwa zagrożone zostało w art. 199 § 1 karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat. Mieniem społecznym jest socjalistyczne mienie ogólnonarodowe, mienie spółdzielcze lub mienie innej organizacji ludu pracującego. Zagarnięcie mienia jest zbiorczą nazwą przysporzenia dla siebie lub kogoś innego korzyści majątkowej przez

kradzież, przywłaszczenie albo oszustwo lub inne wyłudzenie. W § 2 art. 199 ustawodawca wprowadził uprzewilejowaną postać zagarnięcia mienia społecznego, określając, iż „w przypadkach mniejszej wagi” sprawca podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności lub grzywny. Chodzi tutaj o wypadki zarówno malej wartości zagarniętego mienia jak i specjalne okoliczności lagodzące dotyczące okoliczności pełnienia przestępstwa jak i osoby sprawcy. Surowszej odpowiedzialności podlega sprawca zagarnięcia mienia społecznego, zarządzający tym mieniem wzgl. też odpowiedzialny za jego ochronę lub za nadzór w z zajmowanym stanowiskiem lub pełnioną funkcją np. magazynier czy kierownik sklepu, który krad-

nie powierzone mu mienie. Taki sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10 (art. 200 § 1 K.K.).

Sprawca zagarnięcia mienia społecznego znacznej wartości, to jest wartość przekraczającej 100.000 zł, podlega karze pozbawienia wolności od lat 5 do lat 15 lub 25 lat pozbawienia wolności (art. 204). Należy określić, że jeśli mienie społeczeństwa zagarnia dwóch lub więcej sprawców działających w porozumieniu Sąd przyjmuje za podstawę ocenę prawną cynu ogólną wartość zagarniętego mienia (a nie tą wartość jako przypadku poszczególnemu sprawcy w wyniku podziału lupów).

Zabór cudzego mienia ruchomego w celu przywłaszczenia, czyl potoczenie mówiąc kradzież, jest obłożona sankcją od 6 mie-

się do 5 lat pozbawienia wolności, z tym, że w przypadkach mniejszej wagi sprawca może mieć wymierzoną karę pozbawienia wolności od 3 miesięcy do roku, ograniczenia wolności albo grzywny (art. 203 § 1 i 2).

Przywłaszczenie cudzego mienia ruchomego zagrożone jest karą wolności od 3 miesięcy do 3 lat, zaś przywłaszczenie powierzonyego mienia karą od 6 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności (art. 204 § 1 i 2). Również oszustwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat. Należy dodać, że jeżeli kradzież, przywłaszczenia lub oszustwo dokonano na szkodę osoby najbliższej to ściganie następuje jedynie na wniosek pokrzywdzonego.

WITOLD FERFET

me sviečkou a fľaše uložíme na chladné miesto. Môžeme ich uložiť aj po ležiačky. Mušť pijeme neriedený.

KOKTAILY

Ked' koktailey pripravujeme v uzavretej nádobe, ovocie (surové alebo zavárané) musíme najprv pretieť cez sito. Pripravujeme ich z mlieka, čerstvého alebo zaváraného ovocia, džemov, čokolády, kaka, kávy, vanilkové zmrzliny.

KOKTAIL
Z MIEŠANÉHO OVOCIA
100 g ríbezľí, 2 kávové lyžičky marhuľového džemu, 100 g čerešní, 1 vajce, 3 dl mlieka, 80 g práškového cukru, 1/3 balička vanilkového cukru, 1 porcia zmrzliny.

OVOCNÉ ŠTAVY A MUŠTY

Sú najzdravším nápojmi, s vodou alebo so sódou tvoria přijemne osviežujúci nápoj ako v lete, tak aj v zime. Obsahujú hodné vitamínu C a veľa minerálnych solí. Podporujú trávenie, sú najlepším nápojom pre chorých s vysokou teplotou, ako aj pre deti.

VIŠŇOVÁ ŠTAVA

Zrelé, čerstvé višny poučíme aj s jadlerkami a necháme týždeň v teple vykvasiť. Potom štvavu vy-

tlačíme, pridáme cukor a varíme 1/2 hodiny. Na 1 liter štvavy dáme 800 g cukru. Horúcu štvavu nalejeme do čistých zohriatých fľaš, dobre zazátkujeme alebo zaviažeme celofánom a dáme na 20 minút do parny.

MALINOVÁ ŠTAVA

Maliny popučíme a necháme 6-7 dní na teplom mieste vykvasiť. Potom ich pretlačíme cez utierku, štvavu necháme ustáť, zlejeme ju, pridáme cukor a varíme 30 minút. Horúcu nalejeme do čistých zohriatých fľaš, dobre uzavrieme a ešte dáme na 20 minút do parny. Na 1 liter štvavy dáme 1 kg cukru.

JABLKOVÁ ŠTAVA

Jablko umyjeme, pokrájame, zalejeme vodou, pri-

dáme citrónovú kúru a dáme rozvarif. Potom ich vylejeme do plátenného vrecka a necháme odkvapkať. Do štvavy pridáme cukor, štvavu z jedného citróna a necháme 10 minút varif. Uvarenú štvavu nalejeme do horúcich fľaš a dáme na 20 minút do parny. Na 1 liter štvavy dáme 400 g cukru.

JABLKOVÝ MUŠŤ

Zdravé jablká umyjeme, postrúhameme, štvavu vytlačíme a necháme ju do druhého dňa stáť. Potom ju pozorne nalejeme do čistých fľaš (naspodku musí zostať hustá usadenina), otvorené fľaše 20 minút sterilizujeme, vyvarenými zátkami dobre uzavrieme, uložíme do hrnca dolu hrdlom a necháme vychladnúť. Nakoniec zátky zalejeme.

NEUMÍTE SI PORADIT S RUZNÝMI POTÍŽMI A ROZČILUJÍCÍMI VÁS ZÁLEŽITOSTMI? NAPISTE NÁM NA ADRESU: REDAKCE "ŽIVOT" WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 37, I. p. ODPOVÍME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKÁCH NASEHO ČASOPISU A V DOPISECH.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce. Ukaże się około 15 każdego miesiąca. Redaguje Kolegium w składzie: František Bednářík, Cecília Biegunová, Augustyn Bryja, Adam Chalupec (redaktor naczelný), Vladimír Hess, Tereza Heteniová, Marian Kaškiewicz (zastępca redaktora naczelnego), Ján Krišák, Lídia Mšálová, Ignáč Nižník, Ján Ondica, Wacław Łuściński.

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska, Stanisław Metelski. Tłumaczenia na jęz. słowacki — Elżbieta Stojawska. Weryfikacja stylistyczna tekstów słowackich — Eudzilia Skalická. Korekta jęz. słowackiego — Jan Szpernowski. Red. techniczny — Krystyna Tomczyk. Operac. graf. — Joanna Dereza.

Nadesłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „WSPÓŁCZESNE” RSW „PRASA”, Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

ADRES REDAKCJI: WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 37. TEL.: 21-15-41, 28-22-31.

Prenumeratę na kraj, roczną i kwartalną dla czytelników indywidualnych przyjmuje urzędy pocztowe oraz listonosze. Czytelnicy indywidualni mogą dokonywać wpłat również na konto PKO nr 1-6-1000-20 — Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch” Warszawa, ul. Towarowa 28. Wszystkie instytucje państowe i społeczne mogą zamawiać prenumeratę wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur „Ruch”. Ceny prenumeraty: kwartalna 3 zł, półroczena 6 zł, roczna 12 zł

Nad údolím horného Považia, na strmej škale dominujú nad celým okolím zrúcaniny hradu Strečno, strážcu jedného z dávnych riečnych priechodov. Deň čo deň sa tiene hradu kúpu v zelenkastom zrikadle Váhu, ktorý sa tu prediera úzkou tiesňavou medzi vrchmi Turca ku Trenčínu.. Vybudovanie hradu sa pripisuje už Matúšovi Cáovi Trenčianskemu, jednému z najväčších feudálnych panovníkov z konca 13. storočia. Po tom sa majitelia často streďali. Bol majetkom krakovským,

mali ho v moci husitskí vojaci a slúžil rôznym vtedajším bohatým rodom, vlastnili ho aj cirkevní hodnostári.

Najstaršou stavbou hradného komplexu je hranolovitá veža s opevnením z konca 13. stor., ku ktorej v 14. storočí pristúpili dve kamennou hradbou a kaplnkou. Postupom času pristúpili ďalšie budovy, a tak koncom 15. a začiatkom 16. storočia vzniklo pohodlné pánske sídlo. Renesančná doba obhájila hrad o bránu s arkadou a o nové nádvorie s baštami. Keď v polovici 17. storočia prišli k opevneniam tri bašty, stalo sa Strečno najlepšie opevneným hradom na hornom Považí. V roku

STREČNO

OBRÁZ HRAĐU Z R. 1856

1698, po dobytí hradu cisárskymi vojskami, cisár Leopold I. vydal rozkaz, aby hrad ako „hniezdo rebeľov“ — povstalcov Thökölyho demolovať. Najviac boli zničené posledné opevnenia, kym staršie hradné budovy stratili zväčša iba strechy a slabšie stavane časti. Avšak čas dokončenia svoje zhubné dielo. O ruiny sa už nikto nestaral.

Až v roku 1944 sa hradné ruiny zapísali do slávnej historie slovenského ľudu — poskytli obranu povstalciam a partizánom v Slovenskom národnom povstani. Bolo to v dňoch veľkých bojov s nacistickým okupantom pri Strečne. Postupu nedel o hrionom ēme hradnej panej, keď sa strečiansky ľud dozvedie, že sa jej pomstí a keď

záni 1. československej brigády M. R. Štefánka — slovenski, sovietski a francúzski partizáni, z ktorých mnohí položili tu svoje životy. Túto slávnu dobu hradu a jeho okolia nazval Besnou skalou, a toto meno ostalo podnes. Vrátime sa však k povesti o Žofke zo Strečanského hradu.

Nuž Žofka často vysedávala na manželnej skale a plakala v túžbe po manželovi. Ale on si ju nevšimal. Celé dni, keď nemusel bojovať po boku kraja, trávili na polováčkach a pijatíkach. Svoju vernú manželku nechával v slách a verkom utrpení.

— Ferko, mužiček môj, ved' mi aspoň povedz, prečo ma už nemiluješ, — dýta sa Žofka celá zronená. — Ved som ti níč zlého neurobila, — pokračovala, tisnúc si srdce na jeho ruku.

— Ale, daj mi pokoj! Mám iné starosti! — odvŕkol jej manžel. Potom zasa odšiel na pojrovačku alebo bohvie kam a o manželku sa nestaral.

O niekoľko dní, keď takto zas odšiel na pojrovačku, nečakane jej posol pinesol od sestry list. Zofia

dojímavých povestí.

Jedna z nich hovorí o hradnej paní Žofii rodenej Bošnianskej, ktorá na skale pomenovanej Margita, deň čo deň ronila silzy. Najprv bola šťastná, veľmi šťastná. No jej šťastie netrvalo dlho. Jej manžel, pán strečianskeho hradu, Fraňo Veselin ju klamal. A tak deň čo deň vysedávala na Margitinej skale, ktorú minulosť opriadať takouto povestou:

Bolo to vtedy, keď panou hradu bola mlada vdova. Bola šialene zamilovaná do driečneho mladíka z Varína. Ale mládenec jej lásku nepočítal, lebo vrúcone miloval dievča zo svojej dediny — Margitu. Keď sa o tom dozvedela hradná paní, zahorela neodbytnou pomstu a zaumienila si, že sa tomuto nevinnému dievčatu, ktoré jej prekáža, pomstí za každú cenu. Striebla na Margitu, aby svoje pomstičtivé dielo vylonala. Raz, keď sa Margita, idúc z Vritok od svojej rodiny, zjavila na brehu Váhu a práve prechádzala po úzkom chodníčku, hradná paní ju soľila do vln rieky. Jej mŕtvolu našli potom pri brehu Váhu zahytenú na výčievajúcej skale. A táto skala sa ešte aj dnes nazýva Margita.

STREČNO OD VÝCHODU

sa driečna vdova prechádzala bremom Váhu, prepadi ju a cheeli vrhnúť do rieky. Vidiac to hradná paní začala utekat a sama padla do vln. Miesto, skade sa vrhla, Rud nazval Besnou skalou, a toto meno ostalo podnes. Vrátime sa však k povesti o Žofke zo Strečanského hradu.

Nuž Žofka často vysedávala na manželnej skale a plakala v túžbe po manželovi. Ale on si ju nevšimal. Celé dni, keď nemusel bojovať po boku kraja, trávili na polováčkach a pijatíkach. Svoju vernú manželku nechával v slách a verkom utrpení.

— Ferko, mužiček môj, ved' mi aspoň povedz, prečo ma už nemiluješ, — dýta sa Žofka celá zronená. — Ved som ti níč zlého neurobila, — pokračovala, tisnúc si srdce na jeho ruku.

— Ale, daj mi pokoj! Mám iné starosti! — odvŕkol jej manžel. Potom zasa odšiel na pojrovačku alebo bohvie kam a o manželku sa nestaral.

O niekoľko dní, keď takto zas odšiel na pojrovačku, nečakane jej posol pinesol od sestry list. Zofia

zbleda. Precítaťa list: „Tvoj manžel miulu inú ženu, a ty o tom neviēš“, pisala sestra.

Zofka padla na zem, zamdelala a list jej vypadol z ruk. Slnce už dalo zapadlo za hory, keď sa prebrala z mŕtlob. Bola bledá, slabá, vyslána. No nikomu nepovedala ani slovo. Pobrala sa do kaplinky, a horčo pláčuc šepkala vručenu modlitbu za návrat manžela, návrat lásky...

Ale nič nepomáhalo. Manžel pričádzal z polováčiek rojarený a znova odchádzal. A tak to šlo z roka na rok.

Nakoniec predsa len veľká láska a oddanie Žofky prekonali všetky prekážky a neverný manžel sa vrátil k svojej uplakanej manželke. Stalo sa to však až vtedy, keď nad Strečno pritiahlo veľké nešťastie — epidémia cholery, ktorá zbierača krutú daň na celom okolí. Až vtedy jeho rukou.

— Ale, daj mi pokoj! Mám iné starosti! — odvŕkol jej manžel. Potom zasa odšiel na pojrovačku alebo bohvie kam a o manželku sa nestaral.

O niekoľko dní, keď takto zas odšiel na pojrovačku, nečakane jej posol pinesol od sestry list. Zofia

Spracoval: A. A.